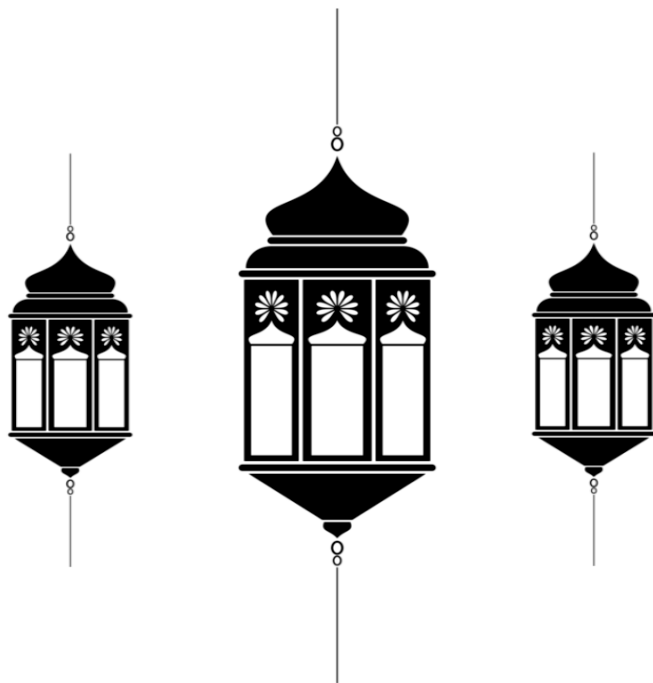

HADISI O POSTU

– PROPISI I ADABI –

Abdullah b. Salih al-Farzan

Naslov knjige:

HADISI O POSTU

– PROPISI I ADABI –

Autor:

Abdullah b. Salih el-Fevzan

Prijevod:

dr. Amir Smajić

Naslov originala:

*Muhtesar Ehādisis-sijām
– ahkām ve ādāb*

Izdanje:

Prvo, 1446./2025.

Tiraž:

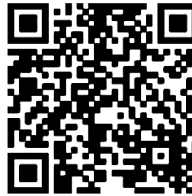
100 primjeraka

Izdavač:

*Udruženje za afirmaciju duhovnih vrijednosti
i moralnih načela „DIVAN“*

Podržite aktivnosti udruženja uplatom na račun:

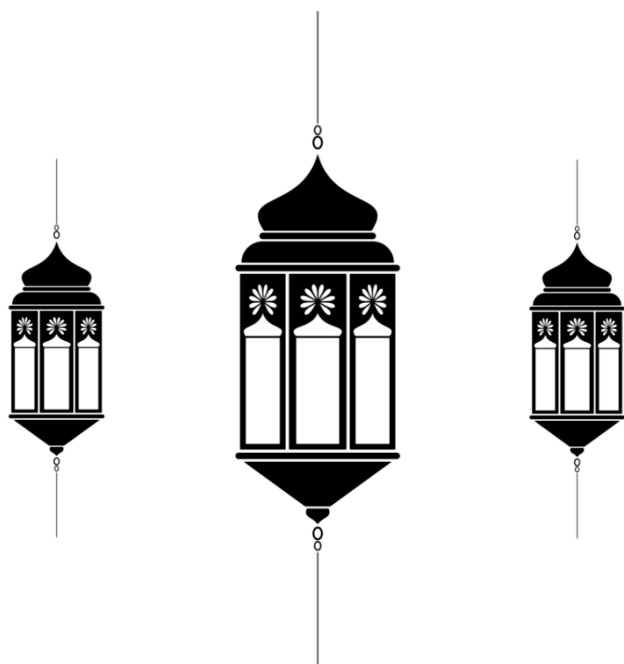
134-001-11300818-92 IBAN: BA391340011201056307

www.facebook.com/ug.divan.tuzla

HADISI O POSTU

— PROPISI I ADABI —

Abdullah b. Salih el-Fevzan

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

— U V O D —

Zahvala pripada Allahu koji je obasuo Svoje robove sezona dobrih djela, kako bi im oprostio grijeha i obilato im podijelio blagodati. Uputio je onoga koga je htio da iskoristi te blagodati, pa mu se pokorio i bojao Ga se, a odbacio je onoga koga je htio, pa je on propustio priliku i neposlušan Mu bio.

Hvalim Ga i zahvaljujem Mu, On je usavršio našu vjeru, upotpunio nam blagodati i zadovoljan je da nam islam bude vjera. Propisao nam je dobra djela i uputio nas da ih činimo, te je odredio nagradu za svako dobro djelo.

Svjedočim da nema boga osim Allaha, On je Jedini, Onaj koji nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik, neka su Allahovi salavati i selami na njega, njegovu porodicu, ashabe i sve koji ih slijede u dobročinstvu.

Ovo je zbirka propisa i ādāba o postu, koju sam napisao kao objašnjenje i komentar hadisa koje sam prethodno prikupio na ovu temu. Prilikom pisanja sam se pridržavao sljedećeg:

Prvo: Trudio sam se biti sažet i navesti najispravnija mišljenja o propisima, izbjegavajući u svemu tome navođenje razilaženja islamskih učenjaka i njihove rasprave o dokazima, osim kada je to bilo neophodno. Namjera mi je bila da ovo bude jednostavno i pristupačno djelo, pogodno za čitanje u džamijama pred džematom, posebno poslije ikindija-namaza, kako je to običaj imama kod nas. Primijetio sam, prema svom ograničenom

uvidu, da nema korisne knjige koju bi imam mogao čitati u ramazanu poput knjige *Rijadus-salihin* ili neke druge.

Drugo: Nisam navodio izvor za svako pojedinačno šerijatsko pitanje kako bi na taj način izbjegao mnoštvo fusnota u knjizi. Međutim, navodio sam izvore za specifična pitanja ili citate.

Treće: Hadise sam naveo zajedno s njihovim izvorima. Ako se hadis nalazi u *Sabihima* (Buharije i Muslima) ili u jednom od njih, obično se ograničavam na taj izvor i ne spominjem druge. Ako je hadis u drugim zbirkama, obično ga pripisujem *Sunenima*, a ponekad dodam i dodatne izvore. Što se tiče predaja koje se prenose od ashaba ili tabi'ina, za njih sam naveo izvore shodno svom uvidu.

Prije završetka, želim skrenuti pažnju imamima u džamijama, Allah ih pomogao, da ne bi trebalo stalno čitati hadise nakon ikindija-namaza, da se ljudi ne bi zasitili i osjetili zamor, te kako bi kasnije s pažnjom i interesovanjem slušali. Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bi nas savjetovao s vremena na vrijeme, bojeći se da nas ne optereti i zasiti."¹ Pravilo u tom pogledu je potreba, uz obraćanje pažnje na zainteresovanost prisutnih.

Također, nije preporučljivo odmah započeti govor nakon selama na namazu iz bojazni da će ljudi izaći. Bolje je sačekati da završe sa zikrom, jer zikr je važniji. Na taj način, nakon što završe zikr, pažnja i korist od slušanja bit će potpunija, a oni koji ostanu da slušaju su dovoljni.

Molim Uzvišenog Allaha da učini moje djelo ispravnim i iskrenim radi Njegovog plemenitog lica, te da u njemu podari koristi za druge, Njemu to pripada i On je kadar da to ostvari.

¹ Buhari, br. 68. Njegove riječi: "... bojeći se da nas ne optereti i zasiti" znače da bi nas savjetovao i držao nam vazove u stanjima i situacijama kada smo raspoloženi i zainteresovani i da to ne bi radio u kontinuitetu.

Neka su Allahovi salavati na našeg Poslanika Muhammeda,
njegovu porodicu i sve ashabe.

Napisao:

Abdullah b. Salih el-Fužan

*Kasim – Burejda
7. džumädel-ahir, 1415. h. god.
alfužan@hotmail.com*

O OBAVEZNOSTI POSTA I NEKIM MUDROSTIMA

1. HADIS

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhumu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *‘Islam je sagrađen na pet temelja: svjedočenju da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, obavljanju hadždža i postu ramazana.’* Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

U ovom hadisu je dokaz obaveznosti ramazanskog posta i da je on jedan od velikih ruknova i temelja islama. Uzvišeni Allah naredio je post Svojim robovima zbog velikih mudrosti i skrivenih, neopisivih koristi – poznaje ih onaj ko poznaje, a ne poznaje ih onaj ko ne poznaje.

1 – Od mudrosti posta i njegovih tajni jeste da je on ibadet (robovanje) Uzvišenom Allahu. Putem posta se rob približava svome Gospodaru ostavljajući ono što voli i za čime žudi, a sve to kao vid pokornosti svome Gospodaru i odazivajući se Njegovoj naredbi. Na taj način dolazi do izražaja iskrenost čovjekovog vjerovanja (imana), zatim njegova potpuna predanost u robovanju Allahu, jačina ljubavi prema Njemu, dželle šanuh, i žudnja za onim što je kod Njega. On (rob) zna da je zadovoljstvo Gospodara u ostavljanju svojih strasti, pa je zbog

¹ Buhari, br. 8; i Muslim, br. 16.

toga dao prednost Njegovom zadovoljstvu nad svojim prohtjevima. S tim u vezi, mnogi od vjernika, kada bi ih neko udarao ili zatvorio u zatvor samo da prekinu post jednog dana u ramazanu, bez opravdanog razloga, oni to ne bi uradili.

2 – Od mudrosti posta jeste da je on uzrok bogobožnosti i čišćenja duše kroz pokornost Allahu u onome što naređuje i ostavljanje onoga što zabranjuje. Uzvišeni je rekao: *“O vi koji vjerujete, propisan (naređen) vam je post, kao što je propisan onima prije vas, da biste bili bogobožni.”*¹ – a bogobožnost objedinjuje dobro dunjaluka i ahireta, pa tako i svaka koristi od koristi posta potiče od takvaluka.

3 – Od mudrosti posta je sustezanje duše od prohtjeva i odvikavanje od ustaljenih navika, kao i sužavanje puteva kojima šejtan prilazi robu, tako što se smanji dotok hrane i pića, pa zbog toga oslabi šejtanov uticaj i umanji se grijšenje.

4 – Od mudrosti posta je pročišćavanje, bistrenje srca, kako bi moglo zdravo razmišljati i nesmetano zikr Allahu činiti, zbog toga što učestalo upražnjavanje strasti čini da srce otvrdne, pa onda postane slijepo i ne vidi istinu. Uz post, srce i organi čuvaju svoje zdravlje i snagu.

5 – Od mudrosti posta jeste i spoznaja velike Allahove blagodati prema robu u tome što ga je učinio sitim i napojenim. Postač, dok posti i gladije, prisjeća se mnogih gladnih stomaka siromaha i miskina, pa se zahvaljuje svome Gospodaru i osjeća bol koju osjete njegova braća koja su u oskudici, a vrijednost neke blagodati se istinski ne poznaje sve dok se ne izgubi.

6 – Od mudrosti posta su i neke zdravstvene koristi koje proizilaze iz posta reduciranjem unošenja hrane i čuvanjem tjelesnog zdravlja pravljenjem pravilnog rasporeda dnevnih obroka i rasterećivanjem organa za probavu određeno vrijeme, a Allah je najbolji pomagač.

¹ Sura *El-Bekare*, 183. ajet.

Ukratko, mudrosti posta su veličanstvene i njegove koristi su mnoge, a Uzvišeni Allah je za post pripremio i obećao velike nagrade, koje, kada bi bile predložene postaču, on bi poletio od velike radosti i poželio bi da je čitava godina ramazan, a Allah najbolje zna.

O Allahu, olakšaj nam slijedenje Upute, udalji nas od uzroka propasti i nesreće, opskrbi nas razumijevanjem vjere, počasti nas da umremo na sunnetu Vjerovjesnika i oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

O ŠERIJATSKOM ZNAČENJU POSTA

2. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ، الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ؛ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِلَّا الصَّوْمَ، فَإِنَّهُ لِي، وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، يَدْعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي» الْحَدِيثُ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Svako djelo sina Ademovog se višestruko nagrađuje: dobro djelo se nagrađuje deseterostruko, pa sve do sedam stotina puta. Allah, azze ve dželle, je rekao: ‘Osim posta - on je Moj i Ja za njega posebno nagrađujem. On (postač) ostavlja svoju požudu i svoju hranu radi Mene...’*” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Hadis ukazuje na šerijatsko značenje posta, a to je suzdržavanje i sustezanje od hrane, pića i požuda s nijetom (namjerom) činjenja ibadeta Uzvišenom Allahu, te kao odazivanje na Njegovu naredbu sa žudnjom za postizanjem Njegovog zadovoljstva. Ovo se razumije iz Njegovih riječi: “... radi Mene.” U drugoj predaji stoji: “*Ostavlja svoju hranu, piće i strasti radi Mene.*”²

Pod “*strašću*” se misli na spolni odnos, iako je moguće da se odnosi na sve vrste strasti. U predaji kod Ibn Huzejme, sa ispravnim (*sahib*) lancem prenosilaca, stoji: “*Ostavlja hranu radi*

¹ Buhari, br. 1894; i Muslim, br. 164, a ovo je njegova, tj. Muslimova, verzija od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Muslim ga je, također, zabilježio i od Ebu Se'ida, radijallahu anhu, br. 165.

² *Fethul-Bari*, 4/103.

Mene, ostavlja piće radi Mene, ostavlja svoju nasladu radi Mene i ostavlja svoju suprugu radi Mene."¹

Plemeniti Kur'an jasno ukazuje na vrijeme posta u riječima Uzvišenog Allaha: *"Jedite i pijte sve dok budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore..."*² Uzvišeni je dozvolio jedenje i pijenje sve do pojave zore, a zatim je naredio da se post nastavi do noći. To znači suzdržavanje od hrane i pića u tom vremenskom periodu, odnosno između pojave zore i noći.

Pod jedenjem i pijenjem misli se na unos hrane i pića putem usta ili nosa, bez obzira na vrstu hrane ili pića.

Što se tiče medicinskih injekcija koje se daju bolesniku putem vene ili mišića, a mogu biti zbog liječenja ili zbog prehrane (infuzija), o njima postoji razilaženje među islamskim učenicima. Neki smatraju da one u svakom slučaju kvare post, dok drugi prave razliku između različitih vrsta injekcija.³

Ako postač odgodi uzimanje injekcije do noći, to je sigurnije i predostrožnije, zbog njegovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ostavi ono što te dovodi u sumnju i zamjeni onim što te ne dovodi u sumnju."*⁴ kao i njegovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Onaj ko se kloni sumnjivih stvari, sačuvao je svoju vjeru i čast."*⁵ Onaj ko ima potrebu za nečim od navedenog, u većini slučajeva je bolestan, pa mu je dozvoljeno da prekine post.

Što se tiče medicinske injekcije za čišćenje (laksativ), ispravnije je mišljenje da ona ne kvari post, jer ne služi za prehranu, već za pražnjenje sadržaja iz stomaka.

¹ Sahih Ibn Huzejme, 3/197.

² Sura *El-Bekare*, 183. *ajet*.

³ Vidjeti: *El-Fetāval-mute'allika bit-tibbi ve abkāmīl-merdā*, str. 107; kao i naučnu studiju: *Abkāmūl-bukanit-tibbijje*, autora Asima b. Abdullaha el-Mutavve'a.

⁴ Tirmizi, br. 2518; Nesāi, 8/327; i Ahmed, 3/24, a Tirmizi je rekao: "Ovaj hadis je *sahih* - autentičan".

⁵ Buhari, br. 52; i Muslim, br. 1599.

Postać ne kvari post korištenjem lijeka za astmu i otežano disanje, poput inhalatora na bazi gasa, jer on ne dospijeva u želudac, već u pluća putem dušnika, pa se ne smatra hranom niti pićem. Također, post se ne kvari upotrebom surme ili kapi za oči, svejedno osjetio se njihov okus u grlu ili ne.

Kada su u pitanju kapi za nos, one kvare post ako dospiju do želuca ili grla, jer nos predstavlja put koji vodi do želuca. To potvrđuje i hadis Lekita b. Sabire: *“Jako ušmrkni vodu u nos (kada abdestiš), osim ako si postač.”*¹

O Allahu, poduči nas propisima naše vjere, podari nam da radimo po njoj i da ustrajemo na svemu tome; učini nam dostupnim ono što je lahko, udalji nas od poteškoća i oprosti nam grijeha na ahiretu i na ovome svijetu!

¹ Ebu Davud, br. 2366; Tirmizi, br. 788; Nesai, 1/66; Ibn Madže, 1/142 i drugi, a Tirmizi je rekao: “Ovaj hadis je *hasen - sahih*”.

O NEKIM VRIJEDNOSTIMA POSTA

3. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ، الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِئَةٍ ضِعْفٍ؛ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِلَّا الصَّوْمَ، فَإِنَّهُ لِي، وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، يَدْعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي؛ وَلِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ، وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ؛ وَلَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمَسْكِ»، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Svako djelo sina Ademovog se višestruko nagrađuje: dobro djelo se nagrađuje deseterostruko, pa sve do sedam stotina puta. Allah, azze ve dželle, je rekao: ‘Osim posta - on je Moj i Ja za njega posebno nagrađujem. On (postač) ostavlja svoju požudu i svoju branu radi Mene.’ Postač ima dvije radosti: radost pri iftaru i radost pri susretu sa svojim Gospodarom. A žadah iz usta postača draži je Allahu od mirisa miska.*” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na veliku vrijednost posta i njegov uzvišeni položaj kod Allaha, dželle šanuh. U ovom hadisu spomenute su četiri od mnogobrojnih vrlina posta:

Prva: Postačima će njihove nagrade biti isplaćene bez obračuna. Naime, sva djela se nagrađuju deseterostruko do sedamsto puta više, osim posta, čije uvećanje nagrade nije ograničeno tim brojem. Uzvišeni Allah ga umnogostručava mnogostruko, jer je post vrsta strpljenja (sabura), a Uzvišeni Allah je rekao: “*Samo će*

¹ Prethodio je izvod hadisa, vidjeti: str. 11.

strpljivi biti nagrađeni bez obračuna.”¹ El-Evzā’i je rekao: “Njima se neće mjeriti niti vagati (nagrada), već će im se davati zahvatima (izobilno).”²

Druga: Uzvišeni Allah je post pripisao Sebi, među svim drugim dobrim djelima. To je, a Allah najbolje zna, zato što post obuhvata cijeli dan. Postač osjeća odsustvo svojih prohtjeva i duša mu žudi za njima, posebno tokom dugih i vrućih ljetnih dana. Također, post je tajna između roba i njegovog Gospodara, koji vidi samo Uzvišeni Allah. To je skriveno djelo koje ljudi ne mogu vidjeti i u koje ne može ući pretvaranje (rijaluk).

Treća: Kada postač susretne svog Gospodara, obradovat će se zbog svog posta. To je zbog nagrade i blagodati koju će vidjeti, a nagrada proizilazi iz prihvatanja njegovog posta kojeg mu je Allah omilio i podario mu snagu.

A što se tiče njegove radosti pri iftaru, to je zbog toga što je dovršio svoj ibadet i očuvao ga od svega što bi ga moglo pokvariti, kao i zbog postizanja onoga što mu je bilo zabranjeno, a u skladu je s njegovim prirodnim prohtjevima. To je radost koja je pohvalna, jer je to radost zbog pokornosti Allahu i dovršenja posta za koji mu je obećana velika nagrada.

Četvrta: Zadah iz usta postača draži je Allahu od mirisa miska (mošusa), a taj miris bit će na Sudnjem danu, jer je to vrijeme kada će doći do izražaja nagrade za djela, kao što je navedeno u drugom rivajetu: “... *draži je Allahu na Sudnjem danu*”³

Ovaj zadah, iako može biti neugodan ljudima na dunjaluku, ipak je kod Allaha ljepši i ugodniji od mirisa miska, jer on potiče iz pokornosti Uzvišenom Allahu.

Od vrlina posta je i to što je on jedan od razloga za oprost grijeha i brisanje loših djela. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu,

¹ Sura *Eḡ-Zumer*, 10. ajet.

² *Tefsir Ibn Kesir*, 7/8.

³ Muslim, br. 163.

prenosi se da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Onaj ko isposti ramažan s iskrenim vjerovanjem i nadom u Allahovu nagradu, bit će mu oprošteno ono što je prethodilo od njegovih grijeha.”* Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Međutim, ove vrline pripadaju samo onome ko posti iskreno, zbog Allahovog zadovoljstva, suzdržavajući se od hrane, pića i intimnih odnosa i onome ko čuva svoje udove od grijeha. To je post koji je propisan i za koji je obećana velika nagrada, a u pogledu toga su riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *“Ko ne ostavi lažan govor, rad po tome i loše ponašanje, Allahu nije potrebno da ostavi svoju hranu i piće.”*²

O Allahu, sačuvaj nam naš post, učini da bude naš šefadžija (zagovarač) na Sudnjem danu, pomози nam da u njemu Tebi budemo pokorni, udalji nas od puteva grijeha i oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ Buhari, 1/92; i Muslim, br. 759. Njegove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *“... od njegovih grijeha”* na prvi pogled upućuju na oprost i malih i velikih grijeha, ali najpoznatije mišljenje među učenjacima jeste da se ovdje misli na oprost malih grijeha, kao što će biti objašnjeno.

² Buhari, br. 6057. Vidjeti govor šejhul-islama Ibn Tejmije o njegovom značenju u djelu *Minhadžus-sunne*, 5/197-198.

O NEKIM POSEBNOSTIMA RAMAZANA

4. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ فَتُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ، وَتُغْلَقُ أَبْوَابُ النَّارِ، وَتُصَفَّدُ الشَّيَاطِينُ»، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ، وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: «فُتِّحَتْ أَبْوَابُ الرَّحْمَةِ».

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Kada nastupi mjesec ramazan, otvore se kapije Dženneta, zatvore se kapije Vatre i šejtani se privežu u okove.”* Bilježe ga Buhari i Muslim, a u Muslimovom rivajetu stoji: *“... otvore se kapije milosti.”*¹

Ovaj hadis ukazuje na vrijednost mjeseca ramazana i na njegove velike posebnosti. Uzvišeni Allah je ramazan učinio odabranim u odnosu na ostale mjesece i dodijelio mu posebnosti koje se ne nalaze u drugim mjesecima, a koje su podsticaj na činjenje dobrih djela, dobročinstvo i plemenitost.

U ovom plemenitom mjesecu otvaraju se vrata Dženneta i zatvaraju vrata Džehennema. To je, a Allah najbolje zna, zbog obilja dobra u ramazanu, kao i povećane posvećenosti ljudi djelima koja su uzrok oprosta i Allahovog zadovoljstva. Šejtani se, također, vezuju lancima i okovima, jer su muslimani zaokupljeni postom, učenjem Kur’ana, spominjanjem Allaha, te svakim dobrim djelom i plemenitom riječju.

¹ Buhari, br. 1899; i Muslim, br. 1079.

To nam objašnjava tajnu povratka mnogih griješnika i njihovog pokajanja Uzvišenom Allahu, kao i njihovu posvećenost pokornostima i prisustvovanje u džamijama u ovom blagoslovljenom mjesecu.

Šejtan, iako je okovan, i dalje može uznemiravati, ali manje i slabije nego u drugim mjesecima. Ovo ipak zavisi od potpunosti i manjkavosti posta. Onaj čiji je post potpun, koji je sačuvao njegove uslove i ādābe, odbija šejtana na način na koji to nepotpun post ne može. Ipak, činjenica da su šejtani okovani ne znači da neće biti zla i grijeha, jer postoje i drugi uzroci osim šejtana, poput pokvarenih duša, loših navika i šejtana među ljudima. Također, moguće je da se u ovom kontekstu misli na posebnu vrstu šejtana, tj. *merede* – najveće šejtane, kao što se spominje u jednom rivajetu, pa bi utjecaj onih koji ne pripadaju toj vrsti šejtana mogao ostati i dalje prisutan. A uzvišeni Allah najbolje zna.

Musliman treba da požuri s činjenjem dobrih djela i raznovrsnih ibadeta, organizirajući svoje vrijeme i koristeći posebne prilike koje se pružaju u sezonama pokornosti. Također, treba biti veoma oprezan da ne provodi ramazanske noći u beskorisnom bdijenju dokasno u noć, kako bi tokom dana bio aktivan. Ako je bdijenje nepoželjno van ramazana, onda je u ramazanu još gore, posebno ako se radi o bdijenju uz sprave za zabavu i muzičke instrumente, ili u beskorisnim sijelima čija je šteta veća od koristi. Još gore od toga je pretjerano spavanje tokom dana, pa čak i do te mjere da se propuštaju farz-namazi.

O Allahu, probudi nas iz sna nemara, podari nam uspjeh u pripremi prije prelaska (na Ahiret), nadahni nas da iskoristimo vrijeme dok traje prilika i oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

O NOĆNOM NAMAZU U RAMAZANU

5. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ...»، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: Čuo sam Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: “*Ko provede ramazan u noćnom namazu, s vjerom i nadom u nagradu, bit će mu oprošteno ono što je prethodilo od njegovih grijeha.*” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na vrijednost noćnog namaza tokom ramazana (teravih namaza) i na to da je jedan od uzroka oprosta grijeha. Ko klanja teravih-namaz onako kako treba, smatra se da je proveo ramazan u noćnom namazu. Međutim, oprost grijeha uslovljen je Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: “... *s vjerom i nadom u nagradu*”.

Riječi: “*s vjerom*” znače da osoba tokom svog ibadeta, tj. noćnog namaza, čvrsto vjeruje u Uzvišenog Allaha, vjeruje u Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te potvrđuje Allahovo obećanje kao i vrijednost i odliku dotičnog ibadeta, kao i veliku nagradu koja je pripremljena kod Uzvišenog Allaha.

Riječi: “*s nadom u nagradu*” znače da osoba obavlja ibadet s ciljem postizanja nagrade kod Uzvišenog Allaha, a ne iz drugih namjera, poput pretvaranja (rijaluka) ili tome slično.

¹ Buhari, 4/250; i Muslim, br. 759.

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podsticao je na noćni namaz tokom ramazana, ali bez da im naređuje kao obavezu, i govorio je: *‘Ko provede ramazanske noći u namazu, s vjerom i nadom u nagradu, bit će mu oprošteni raniji grijesi.*”¹

Stoga, musliman treba da se potrudi da klanja teravih-namaz s imamom, te da ne zapostavlja nijedan dio tog namaza i da ne napušta džemat prije nego što imam završi, čak i ako imam klanja više od jedanaest ili trinaest rekata. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: *“Onaj ko klanja s imamom sve dok on ne završi, bit će mu upisana nagrada kao da je klanjao cijelu noć.”*² Ipak, radi se o manjem broju noći koje razborit čovjek treba iskoristiti prije nego što prođu.

Ebu Davud kaže: “Upitan je Ahmed b. Hanbel, a ja sam slušao: ‘Da li je bolje odgoditi noćni namaz (teravih) do zadnje trećine noći?’ Odgovorio je: ‘Ne, draže mi je da se slijedi sunnet (praksa) muslimana.’”³

Ako neko želi klanjati dodatni noćni namaz pred zoru, u vrijeme sehura, onda neće ponovo klanjati vitr-namaz na kraju svog noćnog namaza. Dovoljan mu je vitr koji je klanjao s imamom tokom teravih-namaza na početku noći. Ovo se temelji na hadisu kojeg prenosi Talk b. Ali, radijallahu anhu, od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *“Ne klanjaju se dva vitra u jednoj noći.”*⁴

Što se tiče hadisa Ibn Omera, radijallahu anhuma, u kojem Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *“Učinite vitr*

¹ Muslim, br. 759. Buhari je zabilježio samo dio hadisa koji je *merfu’u*, tj. govor Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a to je od njegovih riječi: *“Ko provede...”*, pa do kraja.

² Ebu Davud, br. 1375; Tirmizi, br. 806; Nesāi, 3/203; Ibn Madže, 1/420, a Tirmizi je rekao: “Hadis je *hasen-sahih*”.

³ *Mesāilul-imam Ahmed* od Ebu Davuda, str. 62.

⁴ Ebu Davud, br. 1439; Tirmizi, br. 470; Nesāi, 3/229; Ahmed, 26/222, a Tirmizi je rekao: “Ovaj hadis je *hasen-garib*”.

posljednjim namazom tokom noći”,¹ ovaj hadis se odnosi na one koji klanjaju noćni namaz u zadnjem dijelu noći i nisu klanjali vitr na početku noći. Ova naredba se tumači kao preporuka (*mustehab*), a ne kao obaveza (*vadžib*).

Dakle, nije obaveza završiti noćni namaz vitr-namazom, jer postoji dokaz da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dodatni namaz nakon što je već klanjao vitr u zadnjem dijelu noći.²

Kada klanjač preda selam nakon vitr-namaza propisano je da kaže tri puta: “*Subhāne-l-Meliki-l-Kuddūs*” – “*Neka je slavljen Vladar Sveti!*”, produžujući glas pri izgovoru, a na trećem izgovoru malo će glasnije izgovoriti. Ovo je potvrđeno od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.³

O Allahu, probudi naša srca iz uspavanosti u pustim željama, podsjeti nas na blizinu odlaska i na skori kraj života, učvrsti naša srca na imanu, olakšaj nam obavljanje dobrih djela i oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ Buhari, br. 998; i Muslim, br. 751.

² Ibn Huzejme, 2/159, i drugi s ispravnim (*sahih*) lancem prenosilaca.

³ Ebu Davud, br. 1430; Nesāi, 3/244; Ibn Madže, br. 1171; Ahmed, 35/80. Hadis je autentičan – *sahih*.

O VRIJEDNOSTI UČENJA KUR'ANA I NEKIM ADABIMA

6. HADIS

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «افْرَأُوا الْقُرْآنَ، فَإِنَّهُ يَأْتِي
يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ...»، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

Od Ebu Umāme, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjero-
vjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Učite Kur’an, jer će on na
Sudnjem danu doći kao zagovornik (šefadžija) za svoje učeće.” Bilježi ga
Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na vrijednost učenja Kur’ana, njegovu
veliku nagradu i na to da će on (Kur’an) na Sudnjem danu činiti
šefa’at za svoje učeće, tj. zagovarat će kod Uzvišenog Allaha za
njihov ulazak u Džennet.

Prenosi En-Nevvās b. Sem’ān, radijallahu anhu, da je čuo
Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: “Na
Sudnjem danu bit će doveden Kur’an zajedno sa svojim sljedbenicima –
onima koji su ga primjenjivali u svom životu. Predvodit će ga sure El-
Bekare i Alu Imran.” Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi
ve sellem, za njih naveo tri primjera – još uvijek ih nisam zabo-
ravio – rekavši: “Kao da su dva oblaka, ili dva crna zaklona ispunjena
svjetlošću, ili poput dva reda ptica raširenih krila, koje će se raspravljati
(zauszimati) u korist svog učača.”²

¹ Muslim, br. 804. Riječ je o početnom dijelu dužeg hadisa.

² Muslim, br. 805.

Stoga, postač bi trebao da što više uči Kur'an u ovim blagoslovljenim danima i plemenitim noćima, jer učenje Kur'ana u ramazanu ima posebnu vrijednost koju nema u drugim mjesecima. Neka iskoristi odabrano vrijeme u mjesecu u kojem je Kur'an objavljen. Također, posebna vrijednost ogleda se i u učenju Kur'ana u ramazanskim noćima, jer u noći se prekidaju obaveze i otklanjaju smetnje, srca i misli su sabrani, a jezik i srce usklađeni u razmišljanju i razmatranju značenja kur'anskih ajeta. Od Allaha tražimo pomoć i olakšanje.

Hafiz Ibn Redžeb, rahimehullah, rekao je: "Zabrana učenja cijelog Kur'ana u manje od tri dana odnosi se na onoga ko to čini stalno. Međutim, u odabranim vremenima, poput mjeseca ramazana – posebno u noćima u kojima se traži Lejletul-kadr – ili na odabranim mjestima, poput Mekke za onoga ko u nju dođe, a nije od njenih stanovnika, pohvalno je pojačati učenje Kur'ana, kako bi se iskoristila vrijednost vremena i mjesta. To je stav imama Ahmeda, Ishaka i drugih učenjaka, a na to ukazuju i postupci drugih, kao što je prethodno spomenuto."¹

Onaj koji uči Kur'an treba se pridržavati lijepih ādāba prilikom učenja, a od tih ādāba je iskrena namjera (niyyet) tog djela u ime Allaha, te biti pod abdestom i koristiti misvak – jer to spada u iskazivanje poštovanja prema Allahovoj, 'azze ve dželle, riječi. Također, treba da razmišlja o onome što uči, jer je to jedan od ključnih ciljeva učenja Kur'ana.²

Od adaba učenja Kur'ana jeste i to da učaj učini sedždu-tilavet kada naiđe na ajete sedžde, ako je pod abdestom, bez obzira na doba dana ili noći. Također, ne treba učiti naglas na način koji bi mogao smetati drugima. Na to ukazuje i predaja od Ebu Se'ida el-Hudrija, radijallahu anhu, u kojoj se navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alehi ve sellem, dok je boravio u itikafu u džamiji čuo kako neki ashabi naglas uče Kur'an. On se

¹ *Latā'if-ul-me'ārif*, str. 201-202.

² *Et-Tizkār fi efdalil-ez-kār* od Kurtubija, str. 109.

nalazio u svom kubbetu (šatoru), pa je podigao zastor i rekao: *“Zaista, svako od vas potajno doživljava svog Gospodara, pa nemojte jedni drugima smetati i nemojte podizati jedni nad drugima glasove u učenju Kur’ana – ili je rekao: u namazu.”*¹

O Allahu, učini Kur’an proljećem naših srca, svjetlom naših grudi, rastjerivačem naših tuga i odagnateljem naših briga! Učini Kur’an našim vodičem ka Tebi i ka džennetskim užicima! Podsjeti nas na ono što smo iz njega zaboravili, poduči nas onome što iz njega ne znamo i podari nam da ga što više učimo onako kako Ti voliš i kako si Ti zadovoljan!

¹ Ebu Davud, br. 1332; i Nesāi u *El-Kubra*, br. 8038. Albani je rekao: “Ovaj lanac prenosilaca je autentičan (*sahih*), ispunjava kriterije dva šejha (Buharije i Muslima).” Vidjeti: *Es-Sahiba*, 4/134.

O OBAVEZI RADA PO KUR'ANU

7. HADIS

عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ...» الْحَدِيثُ، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

Od Ebu Malika el-Eš'arija, radijallahu anhu, prenosi se da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kur'an je dokaz za tebe ili protiv tebe..."* (dio hadisa) Bilježi ga Muslim.¹

Ovaj hadis je dokaz o obavezi rada po Kur'anu, pridržavanja njegovih naredbi i klonjenja njegovih zabrana. Kur'an će biti dokaz u korist onoga ko ga primjenjuje i slijedi, kao i dokaz protiv onoga ko ga zanemari i ne postupa po njemu.

Neki od ispravnih prethodnika (selefa) kazali su: "Niko se ne druži s Kur'anom, a da od njega ne ode s nečim – ili će od njega imati korist, ili će pretrpjeti gubitak. Potom je proučio Allahove riječi: *'Mi objavljujemo u Kur'anu ono što je lijek i milost vjernicima, a žulumčarima samo povećava propast.'*"^{2,3}

Najuzvišeniji cilj objave Kur'ana jeste potvrđivanje njegovih obavijesti i postupanje po njemu izvršavanjem njegovih naredbi i klonjenjem onoga što zabranjuje. Svrha njegovog objavljivanja nije samo verbalno učenje i pravilno izgovaranje, iako je i to važno, posebno kada učaj nastoji ispoljiti najljepše osobine i plemenite vrline kao vid veličanja Uzvišenog Allaha i u znak

¹ Muslim, br. 323.

² Sura *El-Isrā*, 82. ajet.

³ *Džāmi'ul-ulūmi vel-bikem*, hadis br. 23.

poštovanja (edeba) prema Njegovom govoru. Međutim, ono što je od presudne važnosti i što predstavlja suštinu sreće i uspjeha jednog čovjeka jeste praktično učenje, a to je slijeđenje Kur'ana.

Šejhul-islam Ibn Tejmije spominje da kada se izraz *tilāvet* – učenje nalazi u ajetima, poput riječi Uzvišenog: “*Oni kojima smo dali Knjigu, oni je ispravno uče (tilāvetom)...*”¹ – tada obuhvata i postupanje i rad po Kur'anu, a ne samo njegovo verbalno učenje. Na to ukazuju i riječi Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, koji je rekao: “Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, ispravni tilāvet (uče-nje) Kur'ana podrazumijeva da se dozvoljava ono što je u njemu halal, zabranjuje ono što je u njemu haram, te da se uči onako kako je objavljen, da se njegove riječi ne izvrću iz njihovog pra-vog značenja i da se ne tumači pogrešno.”²

Od Mudžahida, rahimehullah, prenosi se da je – tumačeći riječi Uzvišenog: “*Oni kojima smo dali Knjigu, oni je ispravno uče (tilāvetom)...*” – rekao: “Oni ga istinski slijede.”

Na ovome su istrajavali ispravni prethodnici (selefus-salih) ovog ummeta: učili su Kur'an, vjerovali u njega i primjenjivali ga u svim aspektima svoga života. Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, kazao je: “Kada bi neko od nas naučio deset ajeta, ne bi ih prelazio dalje sve dok ne bi shvatio njihova značenja i radio po njima.”³ Isti princip potvrđuje i Ebu Abdurrahman es-Sulemi, jedan od velikih tabi'ina, Allah mu se smilovao.⁴

Učać Kur'ana i njegov nosilac (onaj koji ga nosi u prsima učeći ga napamet) dužan je da se boji Allaha u pogledu svog odnosa prema Njegovoj knjizi, te da bude iskren u učenju i da radi u skladu s njim. Treba se čuvati suprostavljanja Kur'anu i zanemarivanja njegovih propisa i ādāba, kako ne bi zaslužio

¹ Sura *El-Bekare*, 121. ajet.

² Vidjeti: *Tefsir Taberi*, 2/567 (izdanje Mahmuda Šakira), *Tefsir Ibn Kesir*, 1/235; *Medžmu'ul-fetāwa*, 7/167.

³ Ibn Džerir, 1/80; i Hakim, 1/557, koji kaže: “Lanac prenosilaca je *sahih*.”

⁴ Ibn Ebi Šejbe, 10/460; i Ibn Džerir, 1/80; a šejh Ahmed Šakir tvrdi: “Ovaj lanac prenosilaca je autentičan (*sahih*) i spojen.”

prije kor sličan onome koji je zadesio jevreje, za koje je Uzvišeni Allah rekao: “*Oni kojima je dat Tevrat, pa ga nisu ponijeli* (onako kako je trebalo), *slični su magarcu koji nosi knjige.*”¹

Allahu naš, podari nam da učimo Tvoju Knjigu na način da Ti budeš zadovoljan! Učini nas, o Gospodaru, od onih koji dozvoljavaju ono što je u njoj halal, zabranjuju ono što je u njoj haram, postupaju po njenim jasnim propisima, vjeruju u ono što je u njoj manje jasno i uče je onako kako joj dolikuje! Oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ Sura *El-Džumu'a*, 5. ajet.

O PODSTICAJU NA DAREŽLJIVOST I VELIKODUŠNOST

8. HADIS

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ، وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرِيلُ، وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ، فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ، فَلَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ؛ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Ibn Abbasa, radijallahu anhumu, prenosi se da je rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je najdarežljiviji od svih ljudi, a najdarežljiviji je bio u mjesecu ramazanu kada bi ga sretao Džibril. On bi ga sretao svake noći u ramazanu i zajedno bi proučavali Kur’an. Doista je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio darežljiviji u činjenju dobra od poslanog vjetra (koji donosi kišu).” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis podstiče na darežljivost i trošenje imetka u svako doba, a posebno na povećanu darežljivost u mjesecu ramazanu. Ibn Abbas, radijallahu anhumu, opisao je našeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kao izuzetno darežljivog, naglašavajući da je njegova darežljivost u ramazanu bila veća nego u bilo kojem drugom periodu. Zatim je njegovu darežljivost uporedio s “poslanim vjetrom”, odnosno vjetrom koji slobodno puše. To znači da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio brži u činjenju dobra od vjetra. Upotreba izraza “poslani vjetar” ukazuje na to da on neprekidno donosi milost i da je njegova, alejhis-salatu ves-selam, darežljivost bila od koristi svima.

¹ Buhari, br. 6; i Muslim, br. 2308.

Darežljivost (*el-džūd*) podrazumijeva obilno i plemenito davanje, a odnosi se na sadaku, kao i na sve druge oblike dobrote i dobročinstva. Iz ovog hadisa se zaključuje preporuka za darežljivost u svakom trenutku, uz poseban naglasak na njeno povećanje u ramazanu, jer darežljivost u tom mjesecu ima posebnu važnost i brojne koristi.

Stoga, čovjek treba da slijedi primjer svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa da udjeljuje sadaku, pomažući siromašne i potrebne, te da vodi brigu o svojim komšijama, održava rodbinske veze i svojim imetkom učestvuje u dobrim i plemenitim projektima.

Imam Šafija, rahimehullah, rekao je: “Volio bih da čovjek poveća svoju darežljivost u mjesecu ramazanu, slijedeći primjer Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zbog potrebe ljudi za onim što im koristi u tom mjesecu, kao i zbog toga što su mnogi od njih zaokupirani postom i namazom, pa nemaju priliku da zarađuju.”¹

Jedan od podsticaja na darežljivost jeste da se čovjek tokom posta prisjeti Allahovih blagodati prema njemu, jer mu je olakšao da dođe do onoga što poželi od dozvoljenih stvari. Također, neka se prisjeti svoje siromašne braće, kojima nisu dostupne ni osnovne životne potrebe, pa neka im udjeljuje sadaku i čini dobročinstvo.

Spoj između posta i hranjenja siromašnih još je djelotvorniji u brisanju grijeha i zaštiti od Džehennema, posebno kada se tome pridoda i noćni namaz. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Mu'azu b. Džebel, radijallahu anhu: “*Hoćeš li da te uputim na vrata dobra? Post je štit, sadaka briše grijeha kao što voda gasi vatru, a i čovjekov namaž u glubo doba noći...*” Zatim je

¹ *Ma'rifetus-suneni vel-āsār* od Bejhakija, 6/382.

proučio: “*Bokovi njihovi postelje napuštaju...*”¹ – sve dok nije došao do riječi: “... *ono što rade.*”²

Prve generacije ovog ummeta (*selefus-salih*) bile su izuzetno posvećene hranjenju drugih i pripremi iftara postačima. Štaviše, neki od njih su davali prednost drugima nad sobom, iako su i sami postili. Među njima su bili Abdullah b. Omer, radijallahu anhumu, Davud et-Tāi, Malik b. Dinar i Ahmed b. Hanbel – Allah im se smilovao.

Jedan od načina udjeljivanja sadake u ramazanu jeste priprema hrane i njeno dijeljenje siromašnim porodicama ili pozivanje drugih na iftar. No, ako neko smatra da je za siromaha korisnije nešto drugo – poput novčane pomoći, odjeće ili namirnica koje može koristiti postepeno – to je onda preče. Cilj sadake jeste da dobročinitelj bude nagrađen, a siromah da se istinski okoristi od nje, pa je važno odabrati najbolji način za ostvarenje tog cilja. A Allah neće uskratiti nagradu onima koji čine dobro.

Allahu naš, očisti naša srca od licemjerja, naša djela od pretvaranja, naše jezike od laži i naše oči od pronevjere, jer Ti znaš varljiv pogled očiju i ono što grudi kriju! Oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ Sura *Es-Sedžde*, 16. *ajet*.

² Tirmizi, br. 2616; Ibn Madže, br. 2973; i Ahmed, 36/344. Hadis je ispravan (*sahih*) zbog mnoštva lanaca prenosilaca i drugih predaja koje ga podupiru.

O PROPISU ONOGA KO JEDE ILI PIJE IZ ZABORAVA

9. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَكَلَ أَوْ شَرِبَ نَاسِيًا فَلَيْتِمَ صَوْمَهُ، فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ»، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Ko zaboravi, pa nešto pojede ili popije dok posti, neka nastavi svoj post, jer ga je Allah nahranio i napojio.”* Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na to da onaj ko iz zaborava nešto pojede ili popije dok posti, njegov post ostaje ispravan, bez iakakvog umanjenja nagrade, a nema ni grijeha zbog toga. To je zato što nije imao namjeru niti htijenje da prekine post, već mu je to bila opskrba koju mu je Allah poslao. Zbog toga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pripisao njegovo hranjenje i napajanje Uzvišenom Allahu. U drugoj verziji hadisa stoji: *“To mu je bila opskrba koju mu je Allah dao.”* Sve što se pripisuje Allahu, čovjek zbog toga ne snosi odgovornost, jer je zabranjeno samo ono što čovjek samovoljno i svjesno čini. Djela koja nisu učinjena sa namjerom ne potpadaju pod šerijatske obaveze za koje će ljudi biti pitani i odgovorni.

U pogledu toga, nema razlike između male i velike količine hrane ili pića, jer hadis ima opće značenje. Također, osoba ne mora napaštati taj dan posta, jer joj je naređeno da ga dovrši. A

¹ Buhari, br. 1933; i Muslim, br. 155.

budući da ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nazvao postom, to ukazuje da je njen post stvarno valjan.

Na isti propis kao jelo i piće mogu se analogijom svrstati i ostale stvari koje kvare post, jer se u hadisu Ebu Seleme b. Abdurrahmana, koji prenosi od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Ko iz zaborava prekrine post u mjesecu ramazanu, nije dužan napostiti niti se iskupiti.*” Spominjanje jela i pića u hadisu je zbog njihove učestalosti, jer su to najčešći uzroci prekida posta. Međutim, njihovo posebno navođenje ne znači da se propis ne odnosi i na druge stvari koje kvare post. Kada se nešto posebno izdvoji u govoru zbog toga što je najčešće, to ne isključuje da isti propis važi i za druge stvari koje potpadaju pod isti pravni osnov.

Ova šerijatska odredba za postača je jedan od ogranaka velikog i sveobuhvatnog pravila koje je sadržano u riječima Uzvišenog: “*Gospodaru naš, nemoj nas kazniti ako zaboravimo ili nenamjerno pogriješimo...*”¹ U vjerodostojnom hadisu se navodi da je Allah, dželle šanuh, u odgovoru na ovu dovu rekao: “*Već sam to učinio!*” U drugoj verziji stoji: “*Rekao je: ‘Da!’*”² Ovo je dokaz Allahove blagosti prema Njegovim robovima i olakšavanja propisa, kao i uklanjanja tegobe i otklanjanja poteškoće s njih.

Ko vidi postača kako jede ili pije iz zaborava tokom dana u ramazanu, dužan ga je obavijestiti i podsjetiti kako bi se zaustavio. To spada u naređivanje dobra i odvrćanje od zla, a jelo i piće tokom dana u ramazanu je zlo (munker) i ono što je zabranjeno. Iako je onaj ko to čini iz zaborava opravdan, ipak ga je potrebno odmah, čim se primijeti, upozoriti.

Ako se neko okupa ili ispere nos, pa mu voda nenamjerno dospije u grlo, to ne kvari post. Isto važi i ako mu bez njegove

¹ Sura *El-Bekare*, 286. ajet.

² Muslim, br. 199 i 200, kao *menkūf* predanje od Ibn Abbasa, a druga verzija je od Ebu Hurejre, ali imaju propis *merfu’u* predaje, jer takvo nešto ne govori se na osnovu mišljenja. Allah najbolje zna. Vidjeti: *El-Irmā*, 1/124.

volje u grlo uleti mušica, prašina s puta, brašno ili nešto slično, jer se to ne može izbjeći. Budući da osoba to nije namjerno učinila niti je imala volju da prekine post, njen propis je poput onoga koji zaboravi – jer nije bilo svjesne namjere ni izbora.

Allahu naš, olakšaj nam da činimo ono što Te čini zadovoljnim, udalji nas od griješenja, učini nas od Tvojih dobrih robova i onih koji će postići uspjeh! Oprosti nam, primi naše pokajanje i oprosti našim roditeljima i svim muslimanima!

O NAREDBI DA SE SEHURI I BEREKETU U TOME

10. HADIS

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَسَحَّرُوا، فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكََةً»، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: ‘*Sehurite, jer je doista u sehuru bereket.*’” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis jasno ukazuje na to da je postaču preporučeno obavljanje sehura, jer on donosi mnogo dobra i veliko obilje bereketa, kako u vjerskom, tako i u dunjalučkom smislu. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo bereket u sehuru, time je želio podstaći vjernike na njegovo prakticiranje i učiniti ga poželjnim.

Riječ *sehūr* (السَّحُور) s *fethom* na harfu *sin* (س) označava hranu koja se konzumira u vrijeme sehura, pred sami kraj noći. Dok riječ *subūr* (السُّحُور) s *dammom* na harfu *sin* (س) označava sam čin jedenja sehura.

Ova naredba spomenuta u hadisu predstavlja preporuku (*mustehab*), a ne obavezu (*vadžib*), prema jednoglasnom mišljenju učenjaka. Dokaz za to je činjenica da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prakticirao *visāl* – neprekidni post, kao i njegovi ashabi zajedno s njim. *Visāl* označava post bez prekida, kada

¹ Buhari, br. 1923; i Muslim, br. 1095.

osoba posti dva ili više dana uzastopno, ne prekidajući post iftarom, već nastavljajući postiti i tokom noći.

U sehuru se krije veliki bereket koji obuhvata dobrobiti du-njaluka i ahireta:

1 – Jedan od vidova bereketa sehura jeste što daje snagu za ibadet i pomaže u pokornosti Uzvišenom Allahu tokom dana – bilo da se radi o namazu, učenju Kur’ana ili zikru. Glad može oslabiti čovjekovu volju, čineći ga nemarnim prema ibadetu, baš kao što ga čini manje produktivnim u svakodnevnim poslovima. Ovo je nešto što je jasno i osjetno u praksi.

2 – Od bereketa sehura jeste i to što on povećava želju za što češćim postom, jer postaču koji sehuri post biva lakši i manje naporan. Zbog toga se post ne doživljava kao tegoba, već kao ibadet koji se obavlja s voljom i željom.

3 – Bereket u sehuru se ogleda i u tome što se time slijedi Sunnet. Kada osoba ustane na sehur s nijjetom (namjerom) da postupi prema preporuci Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i slijedi njegov primjer, tada njen sehur postaje ibadet za koji će biti nagrađena shodno nijjetu. Također, ako postač prilikom jela i pića na sehuru donese nijjet da time jača svoje tijelo za post i noćni namaz – i za to će imati nagradu.

4 – Od bereketa sehura jeste i to što čovjek ustaje u posljed-njoj trećini noći kako bi činio zikr, upućivao dove i obavljao namaz, a to je vrijeme u kojem se ibadeti najprije uslišavaju.

5 – Također, sehur nosi bereket jer pravi razliku između muslimanskog posta i posta sljedbenika Knjige (ehlu-kitabija), a muslimanu je naređeno da se udalji od oponašanja njih. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: *“Razlika između našeg posta i posta ehlu-kitabija jeste u obroku sehura.”*¹

6 – Još jedna blagodät sehura jeste obavljanje sabah-namaza u džematu u njegovom odabranom vremenu. Primjetno je da je

¹ Muslim, br. 1096.

broj klanjača na sabahu tokom ramazana veći nego u drugim mjesecima. To je zbog toga što su ljudi već ustali radi sehura.

Sehur se može ostvariti i najmanjom količinom hrane ili pića, jer nije ograničen na određenu vrstu jela. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Divan li je sehur vjernika – datula.”*¹

Jedno od lijepih pravila (ādāba) posta jeste da se ne pretjeruje u jelu prilikom sehura, puneći stomak hranom, već da se jede umjereno. Doista, čovjek nikada nije napunio goru posudu od svoga stomaka. S tim u vezi, ako se prejede u vrijeme sehura, osjetit će težinu i tromost, pa će mu vrijeme do podneva proći u lijenosti, umjeto u aktivnosti i ibadetu. Upravo u tom kontekstu su riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *“Divan li je sehur vjernika – datula.”* Datule, pored svoje visoke hranjive vrijednosti, blage su za želudac i lahke za probavu. Prejedaње, posebno kada je praćeno noćnim bdijenjem i dnevnim snom, može ugroziti suštinsku svrhu posta – a Allah neka pomogne.

Allahu naš, molimo Te za svako dobro, bilo ono koje znamo ili ono koje ne znamo, i utječemo Ti se od svakog zla, bilo onog kojeg smo svjesni ili nesvjesni! Sačuvaj nas ružnih osobina, loših djela i prohtjeva, i oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ Ebu Davud, br. 2345; Ibn Hibban, 8/253; i Bejheki, 4/236. U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Muhammed b. Musa el-Fitri, o kojem su neki učenjaci govorili da je slab. Skupina imama ga je ocijenila pouzdanim (*sikah*), dok je u djelu *Et-Tekrib* navedeno da je bio istinoljubiv (*sadūk*), ali da je optužen za šizam.

O ADABIMA IFTARA

11. HADIS

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: « لَا يَزَالُ النَّاسُ
بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ », رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ljudi će biti u hajru sve dok budu požuivali s iftarom."* Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na jedan od ādāba prilikom iftara, a to je požuivanje s njime i brzo prekidanje posta čim nastupi vrijeme iftara. Značenje "požuivanja" jeste da postač, čim sunce zađe i nestane sunčeve kružnice na horizontu, odmah prekine post. U tome se krije veliki hajr, jer time slijedimo Poslanikovu, alejhis-salam, uputu i radimo po njegovom sunnetu, a on bi, alejhis-salatu ves-salam, požuivao s iftarom.

Abdullah b. Ebi Eufa, radijallahu anhu, prenosi: "Bili smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom putovanju. On je postio i kada je sunce zašlo, rekao je jednom od prisutnih: 'O ti, ustani i razmuti nam!' – tj. razmuti nam *sevik* (prekrpu od brašna) s vodom – Pa je taj čovjek odgovorio: 'Allahov Poslaniče, da si sačekao mrak?!' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu opet reče: 'Sjaši i razmuti nam!' Čovjek reče: 'Pa zaista je još dan!' Opet mu naredi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem: 'Sjaši i razmuti nam!' Ovaj je potom sjahao i razmutio im (napitak). Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je

¹ Buhari, br. 1957; i Muslim, br. 1098.

popio, a onda rekao: *‘Kada vidite da je noć došla odavde, za onoga ko posti, nastupio je iftar.’*¹

Prenosi se da je požurivanje s iftarom od osobina vjerovjesnika, kao što je rekao Ebu Derdā, radijallahu anhu: “Tri stvari su od osobina vjerovjesništva: požurivanje s iftarom, odgađanje sehura i stavljanje desne ruke preko lijeve u namazu.”²

U požurivanju s iftarom nalazi se olakšanje za ljude i udaljavanje od pretjerivanja i neutemeljene strogoće u vjeri. Ovo lije-po pravilo praktikovala je najbolja od svih generacija, tj. ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Imam Buhari, rahimehullah, prenosi: “Ebu Se’id el-Hudri iftario je čim je zašao sunčev disk na horizontu.”³ Amr b. Mejmun el-Evdi, rahimehullah, rekao je: “Ashabi Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bili su najbrži u iftaru i najsporiji u sehuru.”⁴

Onaj ko prekine post misleći da je sunce zašlo, a ono još nije zašlo, njegov post je ispravan jer je opravdan, ali treba da se suzdrži od jela sve dok sunce zaista ne zađe. Njegov slučaj sličan je onome ko jede iz zaborava, a zaborav i greška imaju isti propis. Uzvišeni Allah je rekao: “*Gospodaru naš, nemoj nas kazniti ako zaboravimo ili nenamjerno pogriješimo...*”⁵

Poželjno je da postač iskoristi trenutke iftara i vremena kada se dove primaju, pa da moli Allaha za ono što želi od dobra, jer se tada dova prima. Prenosi se od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Trojici se dova ne odbija: pravednom vladaru, postaču pri iftaru i onome*

¹ Buhari, br. 1954; i Muslim, br. 1101.

² Taberani u *El-Kebir*, kao što se navodi u djelu *Medžme’uz-ževaid*, 2/105, i rekao je, tj. hafiz El-Hejsemi: “Prenosi se kao *merfū’u* i *mevkūf* predanje od Ebu Derdāa, a *mevkūf* je ispravnije, dok u lancu prenosilaca *merfū’u* predaje nalaze se ravije kojima nisam pronašao biografije.”

³ *Fethul-Bari*, 4/196.

⁴ Abdurrezak u *Musannefu*, 4/226. Rekao je u *Fethul-Bārijū*, 4/199: “Lanac prenosilaca je vjerodostojan (*sahih*).”

⁵ Sura *El-Bekare*, 286. ajet.

kome je učinjena nepravda.”¹ Također, Abdullah b. Amr b. As, radijallahu anhumā, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Zaista postač pri iftaru ima dovu koja se ne odbija.*” Ibn Ebi Mulejke prenosi: “Čuo sam Abdullaha b. Amra kako pri iftaru dovi sljedećim riječima: ‘O Allahu, molim Te Tvojom milošću, koja obuhvata sve, da mi oprostiš!’”²

Od pohvalnih dova koje je lijepo učiti pri iftaru jeste i ona koju prenosi Abdullah b. Omer, radijallahu anhumā, koji kaže: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, običavao je pri iftaru reći: *Nestala je žed, navlažile su se žile, a nagrada je, inšallah, osigurana!*”

Allahu moj, podari nam korisno znanje, primljena djela i lijepu opskrbu! Allahu moj, uslišaj nam dove, ispuni nam nade i oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ Tirmizi, br. 3598; i Ibn Madže, br. 1752; a Tirmizi je rekao: “Hadis je *hasen* (dobar).” Ovaj hadis podupiru druge predaje koje svjedoče da je ispravan, a od tih hadisa je i hadis Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, koji će biti naveden.

² Ibn Madže, br. 1753; Hakim, 1/422; i Ibn Sunni, br. 481. El-Busiri je rekao: “Ovaj lanac prenosilaca je ispravan (*sahih*).” Vidjeti: *Ez-Zevaid*, str. 254. Ipak, El-Munziri ga ocjenjuje slabim (*da'ifom*) u djelu *Et-Tergib*, 2/89, kao i Albani u *El-Irva*, br. 921. Hadisi koji se prenose u istom značenju nisu pošteđeni prigovora, ali je moguće da jedni druge podupiru. Vidjeti: *Tenbihul-kāri*, str. 78-79, od šejha Abdullaha ed-Duviša, rahimehullah.

ŠTA JE OBAVEZA POSTAČU DA NAPUSTI?

12. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الصَّيَّامُ جُنَّةٌ، فَلَا يَرْفُثُ وَلَا يَصْحَبُ - وَفِي رِوَايَةٍ: وَلَا يَجْهَلُ -، وَإِنْ أَمْرُو قَاتَلَهُ أَوْ شَاتَمَهُ فَلْيُقِلْ: إِنِّي صَائِمٌ...» مَرَّتَيْنِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Post je štit, pa neka (postač) ne govori ružne riječi i neka ne viče – a u jednoj verziji: i neka ne bude neuk. – Ako ga neko napadne ili ga izgrdi, neka kaže: ‘Ja postim!’ – dva puta.*” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na to da je postač obavezan čuvati svoj post i uzdržavati se od svega onoga što je u suprotnosti s njim, tako što će se okriti plemenitim osobinama i udaljiti od osobina koje su suprotne tome. Na taj način post će ostvariti svoju svrhu i donijeti oprost koji je obećan.

Prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Ko ne ostavi lažan govor i postupanje po njemu, kao i neznanje (grubo i ružno ponašanje), Allahu nije potrebno da ostavlja svoju hranu i piće.*”²

Što se tiče riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “*Post je štit*” – riječ *džunneh* (جُنَّةٌ) izgovara se sa *dammom* na harfu *džim* (ج) i sa *tešdidom* i *fethom* na harfu *nūn* (ن), a znači nešto što te pokriva,

¹ Buhari, br. 1894; i Muslim, br. 1151.

² Buhari, br. 6057.

odnosno štiti od onoga čega se bojiš. Značenje je da post štiti osobu od grijeha na dunjaluku, a ako mu bude zaštita od grijeha na ovome svijetu, tada će mu biti i zaštita od vatre na ahiretu. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: “*Post je štit od Vatre, kao što neko od vas koristi štit u borbi.*”¹ Ovo je jasan dokaz o vrijednosti posta.

Njegove, alejhis-salatu ves-selam, riječi: “... *pa neka (postač) ne govori ružne riječi*” – riječ *jerfus* (يَرْفُسُ) može se čitati sa *dammom* ili *kesrom* na harfu *fā*, tj. *fu* (فُ) ili *fī* (فِ), dok se *er-refes* (الرَّفَثُ) izgovara sa *fethom* na harfovima *rā* (رَ) i *fā* (فَ). Ova riječ označava ružne i bestidne riječi, a koristi se i u značenju intimnog odnosa i dodira sa strašću. Uzvišeni je rekao: “*Dopušteno vam je da se u noćima posta intimno sastajete (الرَّفَثُ) sa svojim ženama.*”²

Mnogi učenjaci smatraju da se pod ovim pojmom u hadisu misli na bestidan i ružan govor, a Allah najbolje zna.

Što se tiče riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “... *i neka ne viče*” – riječ *es-sahab* (الصَّحَبُ) sa *fethom* na harfu *hā* (هَ) odnosi se na podizanje glasa, galamu i miješanje različitih zvukova.

Njegove riječi: “... *i neka ne bude neuk*” – riječ *el-džehl* (الْجَهْلُ) ovdje ima značenje onoga što je suprotno od blagosti, tj. da postač ne smije postupati poput neznalica, tako što će podizati glas, ponašati se maloumno i tome slično.

Značenje njegovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: “... *neka kaže: Ja postim!*” – je da ako ga neko napadne, prepire se s njim ili vrijeđa, postač ne treba uzvraćati istom mjerom, već treba reći: “*Ja postim!*”. Cilj ove izjave jeste da odvraća onoga ko ga vrijeđa i napada, jer kada sazna da mu postač neće uzvratiti zbog svog posta, možda će se povući i odustati od svađe i vrijeđanja.

¹ Nesai, 4/167; Ibn Madže, br. 1639; Ahmed, 26/205; Ibn Huzejme, 3/193; i Ibn Hibban, 8/409, a Albani tvrdi da je njegov lanac prenosilaca dobar (*hasen*). Vidjeti: *Sahihut-Tergih*, str. 483.

² Sura *El-Bekare*, 187. ajet.

Zaista, istinski primljen post jeste onaj u kojem udovi poste od grijeha, jezik od laži i bestidnosti, stomak od hrane i pića, a spolni organ od intimnih odnosa i strastvenog prilaza ženama.

Post je odgojna škola koja uči strpljenju, blagosti i istinoljubivosti. On podstiče na plemenite osobine, lijepe riječi i dobra djela. Pravi postač ne viče, ne govori besmislice, ne srdi se, ne laže i ne svjedoči lažno. Njegove riječi su zikr, a njegova šutnja je razmišljanje. Vrijeme postača previše je dragocijeno da bi se trošilo na ono što umanjuje njegovu nagradu ili je u suprotnosti sa suštinom posta.

Allahu naš, uputi nas putevima spasa, izvedi nas iz tmina na svjetlo i sačuvaj nas razvrata, bilo javnog ili tajnog! Podari nam, o Allahu, bereketa u sluhu, vidu, snazi, suprugama i potomcima, i oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

O PROPISANOSTI UPOTREBE MISVAKA POSTAČU

13. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْلَا أَنْ أَشُقُّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرَتِهِمْ بِالسَّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ»، مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَلِلْبُخَارِيِّ تَعْلِيلًا: «مَعَ كُلِّ وُضُوءٍ».

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjeronjiesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Da se ne bojim da ću otežati mojim sljedbenicima, naredio bih im upotrebu misvaka prije svakog namaza.*” Bilježe ga Buhari i Muslim, a u verziji koju bilježi Buhari kao *muallek*-predaju stoji: “... *uz svaki abdest.*”¹

Ovaj hadis ukazuje na važnost upotrebe misvaka prije svakog namaza, bilo da je riječ o obaveznom (farz) ili dobrovoljnom (nafila) namazu, bez razlike između postača i onoga ko ne posti, kako početkom tako i krajem dana. Cilj je da klanjač uđe u ibadet u najljepšem stanju i s najugodnijim mirisom.

Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*U misvaku je čistoća usta i zadovoljstvo Gospodara.*”² Ova odredba je općenita i obuhvata onoga koji ne posti i onoga koji posti, pa je obaveza pridržavati se te općenitosti sve

¹ Buhari, br. 847; i Muslim, br. 252. Verziju: “... *uz svaki abdest*” imam Buhari je naveo kao *muallek*, tj. bez početnog dijela lanca prenosilaca, a hafiz Ibn Hadžer spominje da su taj prekid u lancu prenosilaca spojili Nesāi i Ibn Huzejme od Malika. Vidjeti: *El-Irvā*, 1/109.

² Nesāi, 1/10; i Ahmed, 40/240; a Buhari ga bilježi kao *muallek* – kao što se navodi u *Fethul-Bārīju*, 4/158 – ali kao potvrđenu predaju. Ovaj hadis ima brojne predaje koje svjedoče njenoj ispravnosti od više ashaba, radijalalhu anhum. Vidjeti: *Et-Telhisul-habir*, 1/70; i *El-Irvā*, 1/105.

dok ne pronađemo vjerodostojan dokaz koji ograničava ovu općenitost. Međutim, ne postoji vjerodostojni dokaz o tome. Ibnu-l-‘Arebi kaže: “Naši učenjaci su kazali: ‘Nije potvrđen nijedan vjerodostojan hadis koji bi negirao ili potvrdio upotrebu misvaka za postača. Ono što je preneseno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jeste da je podsticao na misvak prilikom uzimanja abdesta i prije svakog namaza, bez pravljenja razlike između postača i onoga koji ne posti. Također, preporučivao je misvak na dan džume, ne praveći razliku između postača i drugih.’ Prethodno smo spomenuli deset koristi misvaka u pogledu čistoće, a post je preči u tom značenju.”¹

Stav da je misvak propisan postaču (u bilo koje doba dana) ispravniji je (*rādžih*) po ovom pitanju. Šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, rekao je: “Nema vjerodostojnog šerijatskog argumenta koji potvrđuje pokuđenost misvaka nakon zenita, a koji bi mogao ograničiti općenitost hadisa o misvaku.”²

Oni koji smatraju da je misvak pokuđen postaču nakon podneva oslanjaju se na hadis Alije, radijallahu anhu, u kojem je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Kada postite, koristite misvak ujutro, a nemojte ga koristiti predvečer.*”³ Riječ *el-ašjijj* (العشيّ) koja se navodi (u izvornom tekstu na arapskom), odnosi se na period od podneva do zalaska sunca. Međutim, ovaj hadis

¹ *Aridatul-abvezi*, 3/256. Vidjeti i koristi o misvaku: 1/40.

² *Medžmū’ul-fetāwa*, 25/266.

³ Darekutni, 2/204; i Bejheki, 4/274, preko lanca prenosilaca od Kejsana, koji prenosi od Jezida b. Bilala, a on od Alije, radijallahu anhu, kao *mevkūf*-predaju, tj. kao riječi ashaba. Prenosi se istim putem Kejsana, od Amra b. Abdurrahmana, a on ud Habbāba, ali kao *merfū’*-hadis, tj. kao riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Slično bilježi i Taberani u *El-Kebiru*, 4/78, te Dūlābi u *El-Kunā*, 2/52, od Alije, radijallahu anhu, kao *mevkūf*-predaju. Darekutni je rekao: “Kejsan Ebu Omer nije pouzdan prenosilac, a i prenosilac između njega i Alije nije poznat.” Slično navodi i Bejheki. Hafiz Ibn Hadžer u *Et-Telbisu*, 1/73, ocijenio je lanac ove predaje slabim (*da’iʿ*).

je slab (*da'if*). Također, svoj stav temelje na hadisu Ebu Hurejre, koji je prethodio, a u kojem se navodi: “*Zadah iz usta potača draži je Allahu od mirisa miska.*” Njihovo tumačenje ovog hadisa jeste da riječ *el-hulūf* (الْخُلُوف), sa *dammom* na hafru *ha*, označava neugodan miris iz usta koji nastaje kada želudac ostane bez hrane, što se obično događa u kasnijim satima dana. Po njihovom mišljenju, ako je taj miris ugodan i drag Allahu, onda je i pohvaljen u šerijatu, jer je posljedica pokornosti Njemu i zbog toga ga ne bi trebalo uklanjati misvakom. Međutim, ovaj argument nije validan, jer miris postačevih usta nastaje usljed praznog želuca i dugog odsustva hrane, a ne zbog nečistoće u ustima. Dakle, taj miris neće nestati upotrebom misvaka. Ono što je Allahu drago jeste čin ostavljanja strasti zbog Njega, te davanje prednosti Njegovom zadovoljstvu nad prohtjevima, a ne ostavljanje nečistoće u ustima i na zubima. Osim toga, neki postači uopće nemaju izražen zadah dok poste, bilo zbog toga što im je želudac prirodno čist, ili zato što im hrana sporije prolazi kroz probavu. Također, kod nekih se zadah može pojaviti i prije podneva.

Lijepo je ono što se prenosi od Abdurrahmana b. Ganma da je rekao: “Upitao sam Mu’aza b. Džebela: ‘Smijem li koristiti misvak dok postim?’ Odgovorio je: ‘Da.’ Upitao sam: ‘U kojem dijelu dana?’ Rekao je: ‘Ujutro ili predvečer.’ Rekao sam: ‘Neki ljudi to ne vole koristiti predvečer i kažu da je, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *Zaista je zadah iz usta potača draži Allahu od mirisa miska.*’ Mu’az, radijallahu anhu, odgovori: ‘Subhanallah! On, sallallahu alejhi ve sellem, im je naredio da koriste misvak i nije im naredio da namjerno ostavljaju svoja usta neugodnog mirisa. U tome nema nikakvog dobra, već je to štetno.’”¹

Allahu naš, učini naše najbolje godine života krajem našeg života, najbolja djela našim završnim djelima, najbolji dan onaj u

¹ Hafiz Ibn Hažder u djelu *Et-Telhis*, 2/214, rekao je: “Bilježi ga Taberani s dobrim (*džejjid*) lancem prenosilaca”.

kojem ćemo Te sresti i uzmi nas Sebi dok si zadovoljan nama!
Oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

O UTJECAJU POVRAĆANJA NA ISPRAVNOST POSTA

14. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ ذَرَعَهُ الْفَيْءُ فَلَيْسَ عَلَيْهِ قِضَاءٌ، وَمَنْ اسْتَقَاءَ فَلْيَقْضِ» رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَهَ وَأَحْمَدُ، وَرَوَاهُ ثِقَاتٌ.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Onaj koga povraćanje savlada, ne treba napostiti taj dan. A onaj ko ga izazove, neka naposti.*” Bilježe ga Ebu Davud, Tirmizi, Ibn Madže i Ahmed, a njegovi prenosioci su pouzdani.¹

Ovaj hadis ukazuje na to da je postaču koji namjerno izazove povraćanje post neispravan i da je dužan napostiti taj dan. Ovo je stav većine učenjaka.

Međutim, ako mu povraćanje dođe nenamjerno, mimo njegove volje, onda je post ispravan i nije ništa dužan. El-Hattabi je rekao: “Ne znam da među učenjacima postoji razilaženje po

¹ Ebu Davud, br. 2380; Tirmizi, br. 720; Ibn Madže, 1/536; Ahmed, 16/283, Hakim, 1/427, i drugi. Prenose ga putem lanca prenosilaca od Isaa b. Junusa, koji kaže: Pričao mi je Hišam b. Hassan, od Ibn Sirina, koji ga prenosi od Ebu Hurejre. Njegov lanac prenosilaca (na prvi mah) je ispravan po uvjetima Muslima, a Darekutni tvrdi: “Svi njegovi prenosioci su pouzdani.” Međutim, lanac prenosilaca je *ma'lul* (ima skrivenu mahanu), kao što su istakli Ahmed, Buhari, Darimi, Ebu Davud, Tirmizi i drugi. Oni tvrde da hadis nije ispravan, zbog toga što je Ebu Hurejre, radijallahu anhu, davao fetvu suprotno ovom hadisu, kao što će biti pojašnjeno kasnije. Također, poznato je da sama činjenica da su prenosioci pouzdani ne znači nužno da je hadis vjerodostojan.

ovom pitanju.”¹ Ibn Kudame je dodao: “To je stav izrazite većine učenjaka.”²

Njegove riječi u hadisu: *istekā’e* (استقاء) znače uzrokovati namjerno povraćanje, a riječi: *ẓere’ahu* (ذَرَعَهُ) znače biti savladan povraćanjem, tj. ono mu se desilo spontano, bez volje.

Ako postač namjerno povrati, njegov post je pokvaren, bez obzira na to bilo povraćanje malo ili mnogo. Ovo proizilazi iz doslovnog značenja ovog hadisa, kao što se podudara i sa pravilom koje važi za druge stvari koje kvare post, a to je da se ne pravi razlika između malo i mnogo. El-Muveffek Ibn Kudāme je rekao: “Nema razlike u tome da li je povraćanje sadržavalo hranu, žuč, krv ili nešto drugo, jer sve to potpada pod opći smisao hadisa, a Allah najbolje zna šta je ispravno.”³

Šejhul-islam Ibn Tejmijje, objašnjavajući mudrost zbog koje povraćanje kvari post, rekao je: “Postaču je zabranjeno unositi ono što ga jača i hrani, poput hrane i pića. Stoga mu je, također, zabranjeno izbacivati iz tijela ono što ga slabi i iscrpljuje, jer mu upravo ta materija služi za ishranu. Da mu se to dozvoli, nanio bi sebi štetu i bio od onih koji pretjeruju u ibadetu, umjesto da bude od onih koji su umjereni.”⁴

Neki učenjaci smatraju da povraćanje ne kvari post. Ovo je stav Ibn Abbasa i Ebu Hurejre, radijallahu anhumā, te ‘Ikrima, kao i jedno predanje od imama Malika. Također, dā se razumjeti da je to stav kojeg je odabrao i Buhari, rahimehullah.⁵ Njihov stav se zasniva na činjenici da od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije vjerodostojno preneseno ništa što bi ukazivalo da povraćanje kvari post. Štaviše, povraćanje je nešto čemu su ljudi često izloženi. O tome je Ebu Hurejre, radijallahu anhu,

¹ *Me’ālimus-sunen*, 3/261.

² *El-Mugni*, 4/368.

³ *El-Mugni*, 4/369.

⁴ *Medžmū’ul-fetāwa*, 25/250.

⁵ Vidjeti: *Fethul-Bāri*, 4/173.

govorio: “Ako neko povrati, njegov post nije pokvaren, jer on izbacuje iz sebe, a ne ubacuje.”¹

O Allahu, učini nas postojanima na putu pokornosti, učvrsti nas na slijeđenju Sunneta i pripadnosti džemā’atu, a nemoj nas učiniti od onih koji su spoznali istinu, a zatim je zanemarili! Oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ Iamm Buhari ga je naveo kao *mu’allek*-predaju, 4/173, sa ispravnim (*sahih*) lancem prenosilaca.

O PROPISU INTIMNOG ODNOSA U TOKU POSTA

15. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلَكْتُ. قَالَ: «وَمَا أَهْلَكَ؟»، قَالَ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي فِي رَمَضَانَ. قَالَ: «هَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تُعِيقَ رَقَبَةً؟»، قَالَ: لَا. قَالَ: «هَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ؟»، قَالَ: لَا. قَالَ: «هَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تُطْعِمَ سِتِّينَ مِسْكِينًا؟»، قَالَ: لَا. قَالَ: «فَاجْلِسْ»، فَجَلَسَ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَرَقٍ فِيهِ تَمْرٌ. قَالَ: «فَتَصَدَّقْ بِهِ». قَالَ: مَا بَيِّنٌ لَا بَيِّنَتَهَا أَحَدٌ أَفْقَرُ مِنَّا. قَالَ: فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى بَدَتْ أَنْيَابُهُ. قَالَ: «خُذْهُ فَأَطْعِمْهُ أَهْلَكَ»، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je jednom prilikom čovjek došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: “O Allahov Poslaniče, propao sam!” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita: “Šta te je upropastilo?” Čovjek odgovori: “Imao sam intimni odnos sa svojom suprugom u ramazanu.” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita: “Možeš li osloboditi roba?” Čovjek reče: “Ne mogu.” Upita ga: “Možeš li postiti dva uzastopna meseca?” Čovjek reče: “Ne mogu.” Upita ga opet: “Možeš li nahraniti šezdeset siromaha (miskina)?” Čovjek reče: “Ne mogu.” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: “Onda sjedni.” Čovjek sjede, a ubrzo nakon toga Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesoše posudu (arek) punu hurmi, pa mu reče: “Uzmi ovo i podijeli kao sadaku.” Čovjek tada reče: “Allahov Poslaniče, između dva crna kamenjara (u Medini) nema siromašnijeg od nas.” Čuvši to, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

nasmija se toliko da su mu se ukazali kutnjaci, a zatim mi reče: “*Uzmi to i nahrani svoju porodicu.*” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis jasno ukazuje na težinu grijeha onoga koji dok posti u toku dana u ramazanu ima spolni odnos. Na to upućuje činjenica da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prihvatio čovjekove riječi: “Propao sam”, što znači da je on sam priznao da je počinio nešto što je zabranjeno i da je time prekršio propise posta. To potvrđuje i predaja Aiše, radijallahu anha, u kojoj se navodi da je ovaj čovjek rekao: “Izgorio sam.”²

Iz hadisa se da zaključiti da onaj ko svjesno i namjerno, znajući da posti, ima intimni odnos sa suprugom u toku dana u ramazanu, njegov post je pokvaren i nevažeći. Osim što je dužan napostiti taj dan, obavezan je i iskreno se pokajati.

Također, dužan je iskupiti se najstrožijim iskupom (*keffāretom*) zbog počinjenog grijeha. Ovaj iskup se izvršava po sljedećem redoslijedu: prvo će osloboditi roba koji je vjernik, pa ako to nije u mogućnosti, tada mora postiti dva uzastopna mjeseca. Ako ni to ne može, onda je dužan nahraniti šezdeset siromaha, pri čemu svakom siromahu daje po jedan *mudd* (pregršt) kvalitetne pšenice,³ a njen iznos je približno 563 grama. Dozvoljeno je umjesto toga dati rižu ili neku drugu osnovnu namirnicu koja se najčešće koristi u prehrani u toj zemlji.

Ako bi, međutim, neko u ramazanu imao intimni odnos sa suprugom iz zaborava, njegov post je ispravan prema ispravnijem mišljenju učenjaka, te mu nije obaveza ni napostiti niti se iskupiti iskupom (*keffāretom*). Imam Buhari je rekao: “Hasan el-

¹ Buhari, na više mjesta i u raznim verzijama, a jedna od njih je pod br. 1936; kao i Muslim, br. 1111.

² Muslim, br. 1112.

³ Zbog toga što se u pojedinim rivajetima hadisa o onome ko je imao intimni odnos sa suprugom u ramazanu navodi: “... i donesoše posudu (*‘arek*) u kojoj je bilo petnaest *sā’a* datula.” – a jedan *sā’a* iznosi četiri *mudda*. Vratiti se detaljnije na djelo *Fethul-Bāri*, 4/69.

Basri i Mudžahid su govorili: ‘Ako bi neko imao intimni odnos iz zaborava, nije ništa dužan.’”¹

Isto tako, ako bi neko imao odnos sa suprugom u trenutku nastupanja zore, misleći da je još uvijek noć, a potom mu postane jasno da je zora već nastupila, prema ispravnijem mišljenju učenjaka, nije dužan ni napaštati niti dati *keffāru*. Šejhul-islam Ibn Tejmije, rahimehullah, je rekao: “Ovo mišljenje je najispravnije, najbliže osnovama šerijata i najjasnije u kontekstu dokaza iz Kur’ana i Sunneta. Također, ono se, analognom usporedbom, slaže s pravilima imama Ahmeda i drugih učenjaka. Naime, Uzvišeni Allah oslobodio je odgovornosti svakog onoga ko nenamjerno pogriješi ili zaboravi, a ovaj je upravo nenamjerno pogriješio. Imajući u vidu da mu je Allah dozvolio jelo, piće i intimni odnos sve dok ne bude mogao razlikovati bijelu nit od crne niti zore, on je postupio po onome što mu je bilo dozvoljeno i preporučeno, što znači da nije počinio nikakav propust. Stoga, on zaslužuje opravdanje čak i više od onoga ko je zaboravio. A Allah najbolje zna.”²

Ovo je propis koji se odnosi na muškarca, a što se tiče žene, ako je bila svjesna, njen post je pokvaren i dužna je naknadno napostiti taj dan. A kada je u pitanju iskup (*keffāret*), ako je pristala na intimni odnos dobrovoljno, onda je i ona obavezna iskupiti se, dok u slučaju prisile, nije dužna činiti iskup.

Ako bi neko imao intimni odnos tokom napaštanja propuštenih dana iz ramazana, njegov post je pokvaren i dužan je da ga ponovo naposti, uz iskreno pokajanje, ali nije obavezan zbog toga činiti iskup (*keffāru*). Iskup je propisan isključivo za intimni odnos u toku posta u samom mjesecu ramazanu, jer ramazan ima posebnu svetost, a njegovo narušavanje predstavlja težak prijestup. Što se tiče dana u kojima se napašta propušteni post,

¹ *Fethul-Bāri*, 4/155-156. Također vidjeti: *Tegliku-ta’lik*, 3/156-157; i *Ed-Derārijjul-mudijje*, 2/22.

² *Medžmū’ul-fetāwa*, 25/264.

oni nemaju tu posebnu svetost, već su međusobno jednaki u tom pogledu.¹

O Allahu, sačuvaj nas uzroka nepokornosti i grijeha i olakšaj nam da ostvarimo potpuni iman tako da Ti budeš zadovoljan! Oprosti nam ono što smo unaprijed učinili, kao i ono što ćemo naknadno učiniti, ono što smo tajili i ono što smo javno ispoljili, a i sve ono što Ti bolje znaš o nama od nas samih!

¹ *El-Kāfi*, 1/357; i *Ed-Durerus-senije*, 3/388.

O ISPRAVNOSTI POSTA ONOME KO OSVANE KAO DŽUNUP

16. HADIS

عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَانَ يُصْبِحُ حُبْنًا مِنْ جَمَاعٍ، ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَيَصُومُ؛ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ، وَفِي حَدِيثِ أُمِّ سَلَمَةَ: وَلَا يَقْضِي.

Aiša i Ummu Selema, radijallahu anhum, prenose: “Vjеровjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, znao je osvanuti džunub zbog intimnog odnosa (sa suprugom), potom bi se okupao i postio.” Bilježe ga Buhari i Muslim, a u verziji hadisa od Ummu Seleme stoji dodatak: “... i ne bi napostio taj dan.”¹

Ovaj hadis ukazuje na to da je post onoga ko osvane kao džunub – bilo zbog intimnog odnosa ili polucije – ispravan, čak i ako se okupa (uzme gusul) tek nakon nastupa zore. Bitno je da se suzdrži od jela, pića i ostalih stvari koje kvare post, uz namjeru (nijjet) da posti od početka njegovog vremena.

Džunupluk označava svako stanje koje iziskuje gusul, bilo zbog ejakulacije ili spolnog odnosa. Uzvišeni Allah je rekao: “*Sada im (suprugama) prilazite i tražite ono što vam je Allah odredio, i jedite i pijte sve dok budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore.*”² Budući da je Allah dozvolio intimni donos sve do pojave zore, logično je da se gusul može obaviti i nakon njenog nastupa.

Spominjanje džunupluka u hadisu kao posljedice intimnog odnosa ukazuje na to da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem,

¹ Buhari, br. 1925 i 1926; i Muslim, br. 1109.

² Sura *El-Bekare*, 187. ajet.

svjesno odgađao gusul (kupanje), a ne da ga je iznenadilo nešto što bi zahtijevalo kupanje. To znači da nije nužno odmah se okupati nakon džunupluka, već je dozvoljeno odgoditi ga do nastupa zore.

Prenosi se od Aiše, radijallahu anha, da je jedan čovjek došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i zatražio fetvu, dok je ona slušala iza vrata. Rekao je: “Allahov Poslaniče, zatekne me vrijeme namaza dok sam džunup – da li mogu postiti?” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu odgovori: *“I mene zatekne namaz dok sam džunup, pa ipak postim.”* Čovjek reče: “Ali ti nisi poput nas, Allahov Poslaniče! Tebi je Allah oprostio i ono što je bilo prije i ono što će biti poslije.” Na to mu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *“Tako mi Allaha, ja se nadam da sam od vas najbogobojazniji i da najbolje znam šta trebam izbjegavati!”*¹

Isto tako, žena u hajzu i nifasu, ako joj prestane krvarenje i vidi znak čistoće prije nastupa zore, dužna je postiti zajedno s ostalim postačima, čak i ako se ne okupa sve do poslije zore. Jer, u tom trenutku, onda je od onih koji su obavezni postiti. Međutim, obaveza joj je požuriti s gusulom kako bi mogla klanjati sabah-namaz u njegovom propisanom vremenu.

A ako postač u snu polucira, njegov post ostaje ispravan, ali treba se okupati (uzeti gusul), jer on nad time nema kontrolu niti je to rezultat njegove volje. Uzvišeni Allah je rekao: *“Allah nikoga ne opterećuje preko njegovih mogućnosti.”*²

Ovaj hadis ukazuje na dopuštenost kupanja postaču, bez razlike između obaveznog, preporučenog ili dozvoljenog (*mu-bāh*) kupanja. Imam Buhari je u svom *Sahihu* naslovio poglavlje: “Kupanje postača”, a zatim je naveo da je Ibn Omer, radijallahu anhuma, pokvasio svoju odjeću i prebacio je preko sebe dok je postio. Također je prenio da je Eš-Ša’bi ušao u hammām dok je

¹ Muslim, br. 1110.

² Sura *El-Bekare*, 286. ajet.

postio.¹ Hasan el-Basri je rekao: 'Nema smetnje da postač ispere usta i rashladi se vodom.'" Nakon toga, Buhari je u ovom poglavlju naveo hadis Aiše, radijallahu anha, koji je spomenut na početku.²

Ibnu-l-Munejjir el-Kebir je, komentirajući ovo poglavlje, rekao: "U njemu je odgovor onima koji smatraju pokuđenim kupanje postača. Jer, ako ga smatraju pokuđenim iz bojazni da će voda dospjeti u grlo, onda je taj razlog neosnovan, budući da su dozvoljeni ispiranje usta, upotreba misvaka, kušanje hrane (vrhom jezika) i slične stvari. A ako ga smatraju pokuđenim zbog ugodnosti i osvježanja, tada valja znati da su prvi učenjaci (selef) preporučivali postaču da se uljepšava, češlja i njeguje uljima. Također, dopuštali su upotrebu surme i sličnih stvari. Zbog toga je (Buhari) naveo ove postupke³ pod ovim naslovom."⁴

O Allahu, uputi nas putem onih koji su Ti pokorni, podari nam postojanost i istrajnost na tom putu, sačuvaj nas uzroka tuge i kajanja, zaštiti nas od straha na Sudnjem danu i oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ *Hammām* je mjesto na kojem bi se kupali vrućom vodom (parom), a nije poput hamama (kupatila) poznatih u današnje vrijeme.

² *Fethul-Bari*, 4/153.

³ Misli pod postupcima na upotrebu misvaka, kušanje hrane, mazanje uljem i slično, jer je naveo predaje od selefa koje ukazuju da je to dozvoljeno.

⁴ Ibnu-l-Munejjir, *El-Mutevari 'ala teradžumil-Buhari*, str. 131.

O PROPISU DODIRA SUPRUGE I POLJUPCA ZA POSTAČA

17. HADIS

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَبِّلُ وَهُوَ صَائِمٌ، وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ، وَلَكِنَّهُ كَانَ أَمْلَكُكُمْ لِأَرْبِهِ؛ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ، وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: كَانَ يُقَبِّلُ فِي شَهْرِ الصَّوْمِ.

Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, znao je ljubiti dok posti i dodirivati (uz požudu) suprugu dok posti, ali je on bio najuzdržaniji od vas u savladavanju svoje (intimne) potrebe.” Bilježe ga Buhari i Muslim, a u Muslimovoj verziji se dodaje: “Ljubio je u mjesecu posta...”¹

Ovaj hadis ukazuje na dozvoljenost da postač ljubi svoju suprugu i dodiruje je, bez razlike između obaveznog i dobrovoljnog posta, ali pod uslovom da ne postoji bojazan da će ga to navesti na uzbuđenje i izazvati izlazak sjemenca. Ako je osoba osjetljiva i sklona brzom ejakuliranju ili se plaši da bi to moglo dovesti do spolnog odnosa, tada mu je obaveza da izbjegava ljubljenje i dodirivanje, kako bi se spriječilo upadanje u ono što je zabranjeno. Također, čuvanje posta od njegovog kvarenja je obaveza, a pravilo je da ono bez čega se ne može ispuniti ono što je obavezno i ono samo postaje obavezno. Dokaz za to je i Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, naredba osobi koja uzima abdest da temeljito ispere nos, osim ako je postač, kako ne bi slučajno progutao vodu. Po istom principu, ako postoji strah

¹ Buhari, br. 1927 i 1926; i Muslim, br. 1106.

da bi poljubac mogao dovesti do spolnog odnosa i time pokvariti post, tada se treba suzdržati od njega.

Ovo potvrđuju i riječi Aiše, radijallahu anha: "... ali je on bio najuzdržaniji od vas u savladavanju svoje (intimne) potrebe." Riječ *el-ereb* (الأَرْب) – s *fethom* na *hemzetu* i harfu *rā* – označava potrebu i težnju duše za nečim, dok riječ *el-irb* (الإِرْب) – s *kesrom* na *hemzetu* i *sukūnom* na *rā* – znači ud, polni organ, ali se također koristi u značenju intimne potrebe. Suština ovog izraza jeste upozorenje da se ne povode za time oni koji nisu sigurni da mogu obuzdati svoje strasti, jer nije svako poput Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je nad sobom imao potpunu kontrolu i nije strahovao da će ga to odvesti u nešto zabranjeno. Iz ovoga se jasno razumije da onome ko ne može vladati svojom strašću to šteti.¹

Što se tiče pojma *el-mubašere* (المُبَاشَرَةُ), on se odnosi na dodirivanje kože o kožu i opširniji je značenja od samog ljubljenja. U određenim kontekstima koristi se kao izraz za spolni odnos, ali u ovom hadisu nije u tom značenju. Spominjanje *mubašere* (dodirivanja) nakon ljubljenja predstavlja spominjanje općeg pojma nakon posebnog, jer je ljubljenje uži oblik dodirivanja.

Ukoliko postač poljubi suprugu ili je dodiruje s požudom, pa pri tome dođe do izlaska sjemena (*meni*), njegov post je pokvaren i dužan je, prema mišljenju većine učenjaka, da naposti taj dan posta. Međutim, nije dužan činiti iskup (*keffāret*), jer je iskup propisan isključivo za spolni odnos. Ipak, obavezan je iskreno se pokajati, osjetiti kajanje zbog počinjenog i tražiti oprost od Allaha, te se kloniti onoga što budi strasti i vodi ga u ono što bi moglo pokvariti njegov post, a post je posebno odabran ibadet. Uzvišeni je (u hadisi-kudsiju) rekao: "*On (postač) ostavlja hranu radi Mene, ostavlja piće radi Mene, ostavlja svoje strasti radi Mene i ostavlja svoju suprugu radi Mene.*"² Zato je postač dužan da se suzdrži od

¹ Vidjeti Māziri, *El-Mu'lim bi fevāid Muslim*, 2/33-34.

² Sahih Ibn Huzejme, 3/197.

svih oblika užitaka i tjelesne požude, a u značenje toga ulazi i izlazak sjemena, a Allah najbolje zna.¹

S tim u vezi, ako bi postaču pri ljubljenju ili dodiru sa suprugom izašla *mezija* (tečnost koja prethodi sjemenu), njegov post nije pokvaren, prema ispravnijem mišljenju učenjaka, jer je to tečnost koja ne obavezuje gusul (kupanje), te se u tom pogledu može poistovjetiti s mokraćom.

Stoga, postač treba biti naročito obazriv i paziti da se ne dovede u situaciju u kojoj bi mogao upasti u ono što kvari post ili umanjuje njegovu vrijednost. To je, zaista, znak istinskog poštovanja Allahovih naredbi i zabrana, kao što Uzvišeni kaže: *“To je tako! A ko poštuje Allahove svetinje, to će mu biti dobro kod Gospodara njegova....”*²

Allahu naš, usmrti nas kao vjernike i pridruži nas dobrima! Allahu, podari nam uspjeh koji će nas sačuvati od grijeha, uputi nas na trud i djela kojima ćeš Ti biti zadovoljan! Podari nam dobro na dunjaluku i na ahiretu i sačuvaj nas kazne u Vatri!

¹ Vidjeti: Muhammed Bāzmūl, *Et-Terdžih fi mesāili-s-saum vež-žekeā*, str. 96.

² Sura *El-Hadždž*, 30. ajet.

O PROPISU POSTA ONOGA KO JE BOLESTAN ILI PUTNIK

18. HADIS

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَافَرْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَمَضَانَ، فَلَمْ يَعِْبِ الصَّائِمُ عَلَى الْمُفْطِرِ، وَلَا الْمُفْطِرُ عَلَى الصَّائِمِ؛ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Putovao sam s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u ramazanu, pa nijedan postač nije prekoravao onoga koji ne posti, niti je onaj koji ne posti prekoravao postača.” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na to da putnik ima pravo da bira između toga da posti i da ne posti. Naime, ako osjeti da ima snage za post, može ga nastaviti, a ako procijeni da mu je lakše da ne posti, onda da prekine post i kasnije ga naposti. Ovo se temelji na tome što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odobrio ashabima obje mogućnosti, a njegovo odobrenje jedan je od šerijatskih dokaza. U tome se, neka je hvaljen Allah, ogleda lakkoća i jednostavnost islama. Uzvišeni Allah je rekao: “*Ako se razboli ili se na putu zadesi – neka isti broj dana naposti kasnije. Allah želi da vam olakša, a ne želi da poteškoće imate.*”²

Ova olakšica prekida posta vezana je samo za putovanje, a ne za prisutnost poteškoće. Stoga, ako bi neko, primjera radi, putovao avionom, dozvoljeno mu je da prekine post, jer se nalazi na putovanju i udaljio se od svog mjesta boravka.

¹ Buhari, br. 1947 i 1926; i Muslim, br. 1121.

² Sura *El-Bekare*, 185. ajet.

Šerijatski tekstovi ukazuju na to da je putniku zabranjeno postiti ukoliko mu post pričinjava veliku poteškoću. Dokaz za to je događaj iz pohoda na Mekku, kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, saznao da su neki od njegovih ashaba iscrpljeni postom, pa je, nakon ikindije, zatražio posudu s vodom i popio je pred svima. Kada mu je rečeno da neki ljudi nakon toga i dalje poste, on je rekao: *“To su neposlušni, to su neposlušni!”*¹

Ako mu post pričinjava poteškoću koja nije pretjerana, tada je za njega bolje da iskoristi olakšicu i prekine post, na osnovu riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *“Zaista Allah voli da se uzimaju (koriste) Njegove olakšice, kao što prezire da Mu se čini neposlušnost.”*² U drugoj predaji stoji: *“... kao što voli da se izvršavaju njegove stroge naredbe.”*³

Međutim, ako mu post ne predstavlja poteškoću, onda neka izabere ono što mu je lakše. Ako mu je post i prekid posta podjednako lak, tada je bolje da posti, slijedeći praksu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji bi postio na putovanju. Osim toga, post brže oslobađa roba obaveze, a i lakše ga je obaviti kada se posti zajedno s ostalima.

Što se tiče bolesnika, ako je u stanju da posti bez da nanese sebi štetu ili velike poteškoće, onda mu je post obavezan. No, ako mu post nanosi štetu ili mu pričinjava poteškoću, dozvoljeno mu je da ga prekine, na osnovu općeg značenja Allahovih riječi: *“Ako se razboli ili se na putu zadesi – neka isti broj dana naposti kasnije. Allah želi da vam olakša, a ne želi da poteškoće imate.”*⁴

Ako se bolest pojavi tokom dana dok osoba posti, a završetak posta joj postane otežan, dozvoljeno joj je da prekine post

¹ Muslim, br. 1114, od Džabira, radijallahu anhu.

² Ahmed, 10/112; Ibn Huzejme, br. 950; i Ibn Hibban, 6/451, od Ibn Omera, radijallahu anhuma, sa ispravnim (*sahih*) lancem prenosilaca.

³ Ibn Hibban, 8/333; Taberani u *El-Kebir*, br. 11881, od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, sa ispravnim (*sahih*) lancem prenosilaca.

⁴ Sura *El-Bekare*, 185. ajet.

u bilo kojem dijelu dana, jer postoji opravdani razlog koji dozvoljava prekid posta.

Što se tiče starije osobe koja nije sposobna za post, ona je dužna da za svaki dan nahrani po jednog siromaha. Pri tome može birati između dvije opcije: da siromasima podijeli hranu u zrnju, i to svakome po jedan *mudd* (pregršt-rukohvat), a jedan *mudd* iznosi 563 grama; ili pak da pripremi obrok i pozove onoliko siromaha koliko je dana propustila u postu. Ovo se temelji na osnovu predaje koja se prenosi od Enesa, radijallahu anhu, koji je, kada je oslabio jedne godine i nije mogao postiti, pripremio zdjelu *serida* (vrsta hrane-popara) i pozvao trideset siromaha, pa ih time nahranio dok se nisu zasitili.¹

Onda kada starija osoba dosegne stanje senilnosti i izgubi sposobnost rasuđivanja, tada za nju ne vrijedi ni obaveza postati obaveza hranjenja siromaha, jer je šerijatska odgovornost u tom stanju spala s nje. Međutim, ako povremeno ima razdoblja u kojima jasno rasuđuje, onda je dužna postiti sve dok je u takvom stanju, stanju rasuđivanja, dok neće postiti kada se ponovo vrati u stanje senilnosti,² a Allah najbolje zna.

O Allahu, utječemo Ti se Tvojim zadovoljstvom da nas sačuvaš Svoje srdžbe i Tvojim oprostom da nas sačuvaš Svoje kazne! Utječemo se Tebi od Tebe, a Nismo Te u stanju pohvaliti onako kako samo Tebi dolikuje – Ti se onakav kako si sam Sebe pohvalio! Molimo Te da nas uputiš ka dobrim djelima i plemenitim osobinama, jer niko osim Tebe nas ne može uputiti na ono što je ispravno! I udalji od nas loša djela i ružne osobine, jer niko osim Tebe ne može ih od nas otkloniti!

¹ Darekutni, 2/207, sa ispravnim (*sahih*) lancem prenosilaca.

² Vidjeti: Ibn Usejmin, *Medžālisu ramadān*, str. 28.

O PROPISU ŽENE KOJA JE U HAJZU ILI NIFASU

19. HADIS

عَنْ مُعَاذَةَ بِنْتِ عَبْدِ اللَّهِ الْعَدَوِيَّةِ قَالَتْ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقُلْتُ: مَا بَالُ
الْحَائِضِ تَقْضِي الصَّوْمَ وَلَا تَقْضِي الصَّلَاةَ؟ فَقَالَتْ: أَخْزَوِيَّةٌ أَنْتِ؟ قَالَتْ: لَسْتُ بِخَزْوَريَّةٍ
وَلَكِنِّي أَسْأَلُ. قَالَتْ: كَانَ يُصَيَّبُنَا ذَلِكَ فَنُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا نُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ.
رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Mu'āze bint Abdullah el-'Adevijje se prenosi da je rekla: Pitala sam Aišu, radijallahu anha: "Zašto žena u hajzu (menstruaciji) mora napostiti propuštene dane posta, a ne mora naklanjati propuštene namaze?" Aiša, radijallahu anha, je odgovorila: "Jesi li ti to *harūrijka*?!"¹ Odgovorila sam: "Nisam *harūrijka*, već samo pitam." Aiša, radijallahu anha, reče: "To se i nama dešavalo, pa nam je naređeno da napostimo propuštene dane posta, ali nam nije naređeno da naklanjavamo propuštene namaze." Bilježe ga Buhari i Muslim.²

Ovaj hadis je dokaz da je ženi u hajzu (menstruaciji), kao i u nifasu (postporođajnom krvarenju), po jednoglasnom mišljenju učenjaka, zabranjeno postiti, te su dužne prekinuti post u ramazanu i kasnije ga napostiti. O tome govori hadis Ebu Se'ida el-Hudrija, radijallahu anhu, u kojem je Resulullah, sallallahu alejhi

¹ *Harūrijja* je naziv koji potiče od mjesta Harūra, sela u Iraku zapadno od grada Kufe, gdje se nastanila prva skupina haridžija koji su se pobunili protiv Alije, radijallahu anhu. Svako ko zastupa stavove haridžija naziva se *harūrijjem*. Bili su poznati po pretjerivanju u vjeri i imali su vlastito mišljenje da žena u hajzu treba naklanjati propuštene namaze, kao što napašta propuštene dane posta.

² Buhari, br. 321; i Muslim, br. 335.

ve sellem, rekao: “*Zar žena, kada dobije hajz, ne ostavlja namaz i post?*” Prisutni (ashabi) rekoše: “Da, zaista.” On tada reče: “*To je vid njenog manjka u vjeri.*”¹

Ovo je izraz Allahove milosti prema ženama, jer se namaz obavlja svakodnevno, dok se hajz obično ponavlja svakog mjeseca. Obavezivanje žene da naklanjava namaze koje je propustila u hajzu predstavljalo bi za nju veliku poteškoću. Osim toga, u njenom redovnom klanjanju namaza nakon prestanka hajza postiže se suština tog ibadeta i ne propušta se njegova korist, tako da nema potrebe za njegovim naklanjavanjem. S druge strane, post je godišnja obaveza, a njegovo napaštanje ne predstavlja poteškoću, već, naprotiv, donosi korist ženi. A Allah je Sveznajući i Mudri.²

Ako žena dobije hajz ili nifas u bilo kojem dijelu dana, njen post tog dana postaje nevažeći, čak i ako se to dogodi samo trenutak prije zalaska sunca. U tom slučaju, dužna je napostiti taj dan, osim ako se radi o dobrovoljnom postu, onda je napaštanje na dobrovoljnoj osnovi, jer se naknadno obavljanje ibadeta ravna prema njegovom prvobitnom propisu. Međutim, ramazanski post će prekinuti u tajnosti, jer je to skriveni razlog koji nije očigledan svima, pa ga ne treba javno pokazivati kako ne bi izazvala sumnju u pogledu sebe ili navela neupućene da pomisle kako je dozvoljeno prekinuti post bez valjanog razloga.

S druge strane, ako žena osjeti neke simptome hajza, poput bolova ili unutrašnjeg pomicanja krvi, ali ništa od krvi ne izađe sve do nakon zalaska sunca, njen post je ispravan. To je zato što je šerijatski propis vezan za stvarnu pojavu hajza, a on u periodu posta nije nastupio.

Također, ako žena postane čista (prestane joj hajz) tokom dana u ramazanu, njen post tog dana nije ispravan, jer je na

¹ Buhari, br. 304 i 1951; a bilježi ga i Muslim, br. 132, ali od Ibn Omera i Ebu Hurejre, radijallahu anhum.

² Vidjeti: *E'alamul-muvekki'in*, 2/60.

početku dana postojalo ono što ga kvari. Neki islamski učenjaci kažu da je dužna suzdržavati se od jela i pića do zalaska sunca iz poštovanja prema svetosti ramazana, ali joj je obaveza napostiti taj dan. Drugi pak smatraju da nije obavezna nastaviti sa suzdržavanjem do kraja dana, jer joj to ne donosi nikakvu šerijatsku korist, s obzirom na to da ionako mora napostiti propušteni dan. Ovo drugo mišljenje je ispravnije, a Allah najbolje zna.

Suprotno tome, ako žena postane čista (prestane joj hajz) u noći ramazana, čak i samo trenutak prije nastupa zore, tako što prekine krv i primijeti znakove čistoće, dužna je postiti taj dan, jer pripada onima koji su obavezni postiti. To važi i u slučaju da se nije stigla okupati sve do poslije nastupa zore, jer – kao što je ranije pojašnjeno – gusul nije uvjet za ispravnost posta.

Ako žena u nifasu postane čista prije navršenih četrdeset dana, dužna je postiti ako se to dogodi u ramazanu, te joj je propisano da obavlja sve ibadete koje čista žena obavlja. To je zato što ne postoji najmanji određeni period trajanja nifasa.

Što se tiče istihāze (nepravilnog-neprirodnog krvarenja), ona ne sprječava post, jer se šerijatski tekstovi koji govore o zabrani posta odnose samo na hajz i nifas, Osim toga, istihāza je kontinuirano krvarenje, dok je hajz vremenski ograničen. Kako istihāza ne sprječava obavljanje namaza niti favaf oko Kabe, isto tako ne predstavlja prepreku za post. U vezi s tim postignut je konsenzus (*idžma'*) uleme. A Allah najbolje zna.

Allahu, Gospodaru Džibrila, Mikāila i Isrāfila! Utječemo Ti se od kazne u kaburu i od vreline Vatre! Utječemo Ti se od srca koje ne osjeća skrušenost, od dove koja nije uslišana, od duše koja nikada nije zadovoljna i od znanja koje ne donosi korist! O Allahu, oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

O BORAVKU U ITIKAFU

20. HADIS

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَكَبَّرُ الْعَشْرَ الْأَوَّلَ مِنْ رَمَضَانَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, se prenosi da je rekao: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, provodio bi posljednjih deset dana ramazana u itikafu.” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na vrijednost itikafa i boravka u džamijama, naročito u posljednjih deset dana ramazana. Naime, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, redovno bi boravio u itikafu u posljednjoj trećini ramazana, sve dok ga Allah, ‘azze ve dželle, nije usmratio. Budući da je to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, radio kao vid pokornosti i približavanja Allahu, ovaj ibadet je propisan i nama kao pohvalno djelo (*mustehab*).

Itikaf nije ispravan osim u džamiji u kojoj se klanjaju namazi u džematu, iako će u toku itikafa biti obavezan izaći i obaviti džuma-namaz u drugoj džamiji, potom se vratiti. No, ako može boraviti u džamiji u kojoj se pored namaza u džematu obavlja i džuma, to je onda predostrožnije i sigurnije, jer su neki učenjaci postavili taj uvijet za ispravnost itikafa.

Osoba koja želi boraviti u itikafu treba ući u itikaf prije zalaska sunca uoči dvadeset i prve noći ramazana, prema mišljenju većine učenjaka. Dokaz za to je hadis Ebu Se’ida el-Hudrija, radijallahu anhu, u kojem Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

¹ Buhari, br. 2025; i Muslim, br. 1171.

sellem, kaže: “... onaj ko je sa mnom bio u itikafu, neka provede u itikafu posljednjih deset dana ramazana.”¹ Tome u prilog ide i činjenica da je jedan od glavnih ciljeva itikafa traganje za noći *Lejletul-kadr*, a ona se najviše očekuje u neparnim noćima posljednje trećine ramazana, pri čemu je prva od tih noći dvadeset i prva.

Itikaf u mesdžidu tokom posljednjih deset dana ramazana donosi veliku korist. To je privremena osama od ovosvjetskih briga i zauzetosti dunjalučkim stvarima, uz potpuno posvećivanje Uzvišenom Allahu.

Budući da se osoba u itikafu potpuno posvećuje činjenju ibadeta Uzvišenom Allahu u kući od Njegovih kuća, zabranjeno joj je stupanje u intimne kontakte sa supružnikom, bilo kroz spolni odnos, ljubljenje ili bilo koji drugi vid bračne bliskosti. Također, nije joj dozvoljeno da izlazi iz džamije osim radi nužnih potreba, poput kupanja (uzimanja gusula) u slučaju džunupluka uslijed polucije u snu, kao i obavljanja fizioloških potreba ako u džamiji ne postoji mjesto predviđeno za to. Dopusšteno joj je da izađe po hranu ako nema nikoga da joj je dostavi.

Aiša, radijallahu anha, kaže: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi ulazio u kuću dok je bio u itikafu, osim radi nužde.” U drugoj predaji stoji: “... osim radi ljudske potrebe.”²

Što se tiče izlaska iz džamije radi dobrih djela koja nisu obavezna, poput posjete bolesniku, prisustvovanja dženazi i tome slično, neće to činiti, osim ako je unaprijed uvjetovao prilikom ulaska u itikaf da može činiti ta djela – prema jednom od dva mišljenja učenjaka. A Allah najbolje zna.

Onaj ko boravi u itikafu treba biti svjestan mudrosti ovog ibadeta i provoditi svoje vrijeme u namazu, učenju Kur’ana i zikru (spominjanju Allaha). Treba se truditi da što bolje iskoristi svoje vrijeme, pa mu je u tom smislu dozvoljeno da traži znanje i čita knjige o tevhidu, tefsiru, hadisu i drugu korisnu literaturu.

¹ Buhari, br. 2018; i Muslim, br. 1167.

² Buhari, br. 2029; i Muslim, br. 297. On (Muslim) je zabilježio drugu predaju.

Nije mu zabranjeno ni da malo porazgovara s porodicom ili drugima o dozvoljenim (*mubah*) stvarima ako u tome ima koristi. Na to upućuje hadis u kojem je Safijja, radijallahu anha, kazala: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je u itikafu, pa sam došla da ga posjetim noću i razgovarala s njim. Zatim sam ustala da se vratim kući, a on je ustao da me isprati...”¹ A Allah najbolje zna.

Allahu naš, molimo Te za strah od Tebe u tajnosti i u javnosti! Molimo Te za riječ istine u srdžbi i zadovoljstvu! Molimo Te za umjerenost u siromaštvu i bogatstvu! Molimo Te za blagodat koja nikada neće nestati i za radost oka koja se neće prekinuti! Molimo Te za slast gledanja u Tvoje plemenito lice! O Allahu, oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ Buhari, br. 2035; i Muslim, br. 2175.

HADISI O POSLJEDNJIH DESET DANA RAMAZANA

O POVEĆANOM TRUDU U POSLJEDNJIH DESET DANA

1. HADIS

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرَ أَحْبَبَ اللَّيْلَ، وَأَيَّظَ أَهْلَهُ، وَجَدَّ، وَشَدَّ الْمِئْزَرَ؛ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ، وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْتَهِدُ فِي الْعَشْرِ الْوَاحِدِ مَا لَا يَجْتَهِدُ فِي غَيْرِهِ.

Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Kada bi nastupila posljednja trećina ramazana, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oživio bi noć (ibadetom), budio bi svoju porodicu, mnogo bi se trudio i pritegao bi svoj *mi'zar* (pojas).” Bilježe ga Buhari i Muslim, a u Muslimovoj predaji stoji: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bi se trudio u posljednjih deset dana onako kako se nije trudio u drugim danima.”¹

Ovaj hadis ukazuje na posebnu vrijednost posljednjih deset dana ramazana i važnost povećanog činjenja pokornosti i ibadeta kroz namaz, zikr i učenje Kur'ana.

Majka vjernika, Aiša, radijallahu anha, opisala je našeg Poslanika i uzora, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, s četiri osobine (u ovim blagoslovljenim noćima):

Prva: Njene riječi: “... oživio bi noć” – tj. provodio bi je u ibadetu, bdijući i posvećujući se pokornosti Allahu, te oživljavajući svoju dušu, jer je san poput smrti. Dakle, oživio bi noć noćnim namazom i činjenjem ibadeta Allahu, Gospodaru svih

¹ Buhari, br. 2024; i Muslim, br. 1174.

svjetova. A što se tiče zabrane provođenja čitave noći u ibadetu, koja se navodi u hadisu Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu-ma,¹ ona se odnosi na one koji bi to činili svake noći tokom cijele godine.² Također, moguće je da se pod oživljavanjem noći misli na to da bi proveo većinu noći u ibadetu, a ne čitavu, što potvrđuje i Aišina, radijallahu anha, druga izjava: “Nisam vidjela Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je ikada klanjao cijelu noć do sabaha.”³

Druga: Njene riječi: “... budio bi svoju porodicu” – tj. budio bi svoje čestite supruge, majke vjernika, radijallahu anhunne, kako bi mu se pridružile u činjenju hajra, zikru i ibadetu u ovim mubarek noćima.

Treća: Njene riječi: “... mnogo bi se trudio” – tj. još više bi se trudio i povećao ibadet u odnosu na prethodnih dvadeset dana, jer se u posljednjoj trećini ramazana nalazi i *Lejletul-kadr*.

Četvrta: Njene riječi: “... pritegao bi svoj *mi'zar* (pojas)” – tj. pojačano bi se posvećivao ibadetu. Drugi učenjaci pak tvrde da to znači da bi se udaljio od intime sa suprugama. Ovo (drugo) tumačenje je ispravnije jer se nadovezuje na prethodne osobine. Poznato je da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u ovim noćima boravio u itikafu, a onaj ko boravi u itikafu ne smije imati intimne odnose sa suprugom.

Ovih posljednjih deset dana predstavljaju završnicu ramazana, a djela se vrednuju prema njihovim završecima. Možda će upravo u tim noćima zateći *Lejletul-kadr* dok bude stajao (u namazu) pred Gospodarom svjetova, pa mu budu oprošteni svi prethodni grijesi. Stoga musliman treba pojačati ibadet kako se mjesec približava kraju, te strpljivo istrajavati u pokornosti, jer djela se vrednuju prema njihovim završecima.

¹ Buhari, br. 1974; i Muslim, br. 1159.

² *Medžmū'ul-fetāwa*, 22/208.

³ Muslim, br. 746. Vidjeti: *Latāiful-me'arif*, str. 216-217.

Prve, odabrane generacije ovog ummeta nastojale su odužiti noćni namaz, slijedeći primjer svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. U vezi s tim, Es-Sāib b. Jezid prenosi: “Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, naredio je ‘Ubejju b. Ka’bu i Temimu ed-Dāriju, radijallahu anhuma, da predvode ljude u noćnom namazu s jedanaest rekata.” Dalje kaže: “Učač (imam) bi učio duge sure koje imaju više od stotinu ajeta, tako da smo se zbog dugog stajanja oslanjali na štapove, a od namaza bismo se razilazili tek pred samu zoru (*fir’ul-fedžr*).”¹

Vjerniku se u ramazanu spajaju dva vida borbe protiv svoje duše: borba danju da je natjera na post i borba noću da je natjera na noćni namaz. Stoga, onaj ko ih spoji (post i noćni namaz) i ispuni njihova prava obavljajući ih po propisima, on se ubraja među strpljive kojima je obećana nagrada bez obračuna.

Čovjek treba podsticati svoju porodicu, oživljavati njihovu revnost i bodriti ih na činjenje ibadeta, naročito u ovim velikim prilikama koje propušta samo onaj kome je uskraćeno dobro. Danas je lahko probuditi nekoga, ali je neophodno porodicu i omladinu usmjeriti na iskorištavanje noćnih sati i odvratiti ih od gubljenja vremena u beskorisnim razgovorima (rekla-kazala). Još je veća nesreća kada čovjek provodi vrijeme, dok drugi klanjaju noćni namaz, u zabranjenim skupovima i grešnim okupljanjima – a to je, zaista, prava propast. Da nas Allah sačuva!

Allahu naš, probudi nas da iskoristimo ostatak naših života, podari nam uspjeh da učinimo što više dobrih djela, učini nas od onih čiji post si primio, koje si usrećio time što si ih učinio od Tebi pokornih robova, pa su se pripremili za ono što ih čeka ispred njih (na ahiretu) i od onih kojima si oprostio grijeha i

¹ Malik u *Muvetta*-u, 1/115, a njegov lanac prenosilaca je vjerodostojan (*sahih*). Es-Sāib b. Jezid ubraja se u mlađe ashabe. Izraz *fir’u* (koji se navodi u izvornom tekstu predaje na arapskom) je množina riječi *fer’*, a označava najviši dio nečega. Time se aludira na to da ne bi završavali svoj namaz zbog dugog učenja na namazu osim malo prije nastupa zore. Vidjeti: *Džami’ul-usul*, 6/123; i *El-Muntekā* od Bādžija, 1/209.

oslobodio ih od džehennemske vatre! Oprosti nama, o Allahu, i našim roditeljima i svim muslimanima!

O VRIJEDNOSTI LEJLETUL-KADRA

2. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ»، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjeresnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Ko provede Lejletul-kadr u noćnom namazu, s vjerom i nadom u nagradu, bit će mu oprošteno ono što je prethodilo od njegovih grijeha.”* Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na vrijednost *Lejletul-kadra* i na značaj oživljavanja te noći noćnim namazom. Onaj ko je provede u namazu, vjerujući u Uzvišenog Allaha i u nagradu koju je On pripremio onima koji bdiju u ibadetu, te se nadajući Njegovoj milosti i oprost, bit će mu oprošteni prethodni grijesi. Noć kadr je veličanstvena noć koju je Uzvišeni Allah odlikovao i učinio boljom od hiljadu mjeseci sa strane njenog bereketa i bereketa dobrih djela učinjenih u njoj. Ona je bolja od činjenja ibadeta tokom hiljadu mjeseci, što odgovara vremenskom periodu od 83 godine i 4 mjeseca. Također, od bereketa te noći jeste i to što je Uzvišeni Allah upravo u njoj objavio Kur'an, kao što je rekao: *“Mi smo ga objavili u Noći kadr. A šta ti znaš šta je Noć kadr?! Noć kadr bolja je od hiljadu mjeseci! Meleci i Rūh (Džibril) spuštaju se u njoj, s dozvolom svoga Gospodara, radi svake odredbe. Ona je mir i sigurnost sve do pojave zore.”*²

¹ Buhari, 4/225; i Muslim, br. 957.

² Sura *El-Kadr*, 1-5. ajet.

Ibn Kesir, rahimehullah, kaže: “Riječi Uzvišenog: ‘*Meleci i Rūh (Džibril) spuštaju se u njoj, s dozvolom svoga Gospodara...*’ znače da se meleci u ovoj noći spuštaju u velikom broju zbog njenih mnogobrojnih bereketa. Inače se meleci se spuštaju tamo gdje se spuštaju bereket i milost, baš kao što se spuštaju prilikom učenja Kur’ana i okupljaju se oko halki (kružoka) u kojima se spominje Allah, te pružaju svoja krila pred onim ko iskreno traži znanje, iskazujući mu time poštovanje.”¹

Njegove riječi: “... *Lejletul-kadr*” (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) sa *sukunom* na harfu *dāl* mogu značiti veličinu i visoki položaj, kao što se kaže: “Taj i taj čovjek je visokog ugleda (*aẓīmūl-kadr*).” U tom slučaju, dodatak riječi *kadr* uz *lej*l (noć) bio bi u značenju opisnog svojstva, tj. noć koja je plemenita. A moguće je da znače odredbu i upravljanje sudbinama. U tom slučaju, dodatak riječi *kadr* uz *lej*l bio bi u značenju vremenskog okvira u kojem se nešto dešava, tj. noć u kojoj se određuju sudbine za narednu godinu, kao što Uzvišeni kaže: “... *u njoj se donosi svaka mudra odredba.*”²

Katade je rekao: “U toj noći se određuju događaji za cijelu godinu.”³ Ibnul-Kajjim kaže: “Ovo je ispravnije mišljenje.”⁴ No, očito je da nema smetnje da se prihvate oba značenja, a Allah najbolje zna.

Ovo je veličanstvena noć koju je Uzvišeni Allah odabrao za početak objave Kur’ana. Stoga, musliman treba da spozna njenu vrijednost, da je provede u ibadetu s čvrstim imanom i nadom u Allahovu nagradu, te da pojačano uči dove u noćima u kojima se očekuje *Lejletul-kadr*.

Ibn Kesir, rahimehullah, je kazao: “Pohvalno je mnogo učiti dov u svim vremenima, a u mjesecu ramazanu još i više.

¹ *Tefsir Ibn Kesir*, 8/465.

² Sura *Ed-Duhān*, 4. *ajet*.

³ Taberi u *Tefsiru*, 25/65; i Bejheki u *Fadāilul-evkāt*, str. 216, sa ispravnim (*sahih*) lancem prenosilaca.

⁴ *Šifāul-‘alīl*, str. 42.

Posebno je to poželjno u zadnjih deset noći, a najviše u neparnim noćima. Preporučuje se da često uči sljedeću dovu:

(اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ حُبُّ الْعَفْوِ فَاعْفُ عَنِّي)

‘Allabumme inneke ‘afuvvun tubibbul-‘afve f’afu ‘anni’

*O Allahu, Ti si Onaj koji prašta, voliš praštanje, pa oprosti meni!*¹

Allahu naš, molimo Te za spas na ovom svijetu (dunjaluku) i na budućem svijetu (ahiretu)! O Allahu, molimo Te za oprost i spas u našoj vjeri, našem dunjaluku, našim porodicama i imetku! Allahu naš, pokrij naše mahane, zaštititi nas od strahova, sačuvaj nas ispred nas i iza nas, s naše desne i lijeve strane, sačuvaj nas i iznad nas, a utječemo se Tvojom veličinom da budemo iznenađeni kaznom ispod nas!

¹ *Tefsir Ibn Kesir*, 8/472. Spomenuta dova se navodi u hadisu kojeg bilježe Tirmizi, br. 3513; Nesāi u *El-Kubra*, 9/322; Ibn Madže, br. 3850; i Ahmed, 42/236, lancem prenosilaca od Abdullaha b. Burejde, koji prenosi od Aiše, radijallahu anha, da je rekla: “O Allahov Poslaniče, ako se desi da prepoznam *Lejletul-kadr*, šta da u njoj kažem?” Rekao je: “Reci: ‘O Allahu, Ti si onaj koji prašta, voliš praštanje...’” Tirmizi je rekao: “Ovaj hadis je *hasen-sahih*.” Međutim, u njegovom lancu prenosilaca nalazi se skrivena mahana (*illa*), a to je prekid u prenosu između Abdullaha b. Burejde i Aiše, radijallahu anha. To je jasno obrazložio i pojasnio Nesāi, a spomenuli su to i Darekutni u djelu *Es-Sunen*, 3/233, kao i Bejheki, 7/118, koji su naveli da Abdullah b. Burejde nije ništa čuo direktno od Aiše, radijallahu anha. Hadis je, također, prenesen putem Mesrūka od Aiše, radijallahu anha, ali kao *mevkuif*-predaja (tj. kao govor Aiše, a ne kao hadis od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem), što bilježi Nesāi, 9/324. Također, prenesen je i putem Šurejha b. Hanija od Aiše, radijallahu anha, što Bilježi Ibn Ebi Šejbe, 10/206.

O TRAGANJU ZA LEJLETUL-KADROM

3. HADIS

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُجَاوِرُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، وَيَقُولُ: «تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ»، وَفِي رِوَايَةٍ: «فِي الْوَتْرِ مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ»، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, provodio je posljednjih deset dana ramazana u itikafu i govorio bi: *‘Trudite se da pronađete Lejletul-kadr u posljednjih deset dana ramazana.’*” U drugoj predaji stoji: “... u neparnim noćima posljednjih deset dana ramazana.” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na to da je muslimanu naređeno da traži *Lejletul-kadr* u posljednjih deset dana ovog mubarek mjeseca, provodeći ih u noćnom namazu i oživljavajući noć činjenjem ibadeta Uzvšenom Allahu.

Njene, radijallahu anha, riječi (u izvornom tekstu): *judžāviru* (يُجَاوِرُ) znače da je boravio u itikafu u džamiji. A njegove, alejhis-salatu ves-selam, riječi: *teharrev* (تَحَرَّوْا) znače: tražite je i nastojte da je pronađete. U djelu *En-Nihāje* stoji: “To znači: ciljano je tražite u tim noćima. Riječ: *et-teharri* (التَّحَرِّي) označava odlučnu namjeru i trud u traženju nečega, uz ozbiljan pristup i posvećenost tome djelima i riječima.”²

¹ Buhari, br. 2017; i Muslim, br. 1169.

² Ibnu-l-Esir, *En-Nihāje*, 1/376.

Pouzdaní hadisi jasno ukazuju na to da musliman treba tražiti *Lejletul-kadr* u neparnim noćima posljednjih deset dana ramazana. Ako je iznemogao ili nije u mogućnosti da je traži u svim neparnim noćima, onda ne bi trebao propustiti neparne noći u posljednjih sedam dana, a to su dvadeset i peta, dvadeset i sedma i dvadeset i deveta noć ramazana. Najvjerojatnija noć među njima je dvadeset i sedma noć, na osnovu predaje Ubejja b. Ka'ba, radijallahu anhu, u kojoj je rekao: "Tako mi Allaha, ja znam koja je to noć! To je noć u kojoj nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da je provedemo u ibadetu – a to je dvadeset i sedma noć."¹

Lejletul-kadr nije vezana za istu noć svake godine, već se pomjera. U jednoj godini može biti naprimjer dvadeset i sedma noć, a u drugoj dvadeset i peta, shodno Allahovoj volji i mudrosti. Hadisi ukazuju na tu promjenjivost,² a Allah najbolje zna.

Lejletul-kadr je skrivena od ovog ummeta, pa njeno tačno vrijeme nije poznato, slično kao i čas u petku (kada se dova prima). Uzvišeni Allah to je učinio iz Svoje neizmjerne mudrosti, kako bi je muslimani revnosno tražili, kako bi se njihova težnja povećala i kako bi ustrajali u ibadetu. Da je poznato kada tačno nastupa, ljudi bi oslabili u ibadetu tokom cijelog mjeseca i zadovoljili se samo oživljavanjem te jedne noći. Ubade b. es-Sāmit, radijallahu anhu, kaže: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je da nas obavijesti o *Lejletul-kadru*, pa su se posvađala dva muslimana. Tada je rekao: *‘Izašao sam da vas obavijestim o Lejletul-kadru, kada je, ali su se posvađali taj i taj, pa je uzdignuta. Možda je to i bolje za vas. Zato je tražite u devetoj, sedmoj i petoj noći (od kraja mjeseca).’*"³

Izraz "... ali su se posvađali taj i taj" znači da je među njima došlo do prepirke, nesporazuma i povišenih tonova, što je loš

¹ Muslim, br. 762.

² Vidjeti: *El-Mufhim*, 3/251; *Fethul-Bari*, 4/265; i poslanicu *Šerhus-sadr bi žikri Lejletil-kadr* od El-Irākija, str. 48,

³ Buhari, br. 2023.

znak. Zbog toga su bili uskraćeni bereketa *Lejletul-kadra* u toj noći, a to je bilo već određeno Allahovom odredbom. Hafiz Ibn Kesir, rahimehullah, je rekao: “U ovome je potvrda onoga što se pripovijeda da prepiranje može prekinuti ono što je plodonošno i uskratiti korisno znanje, kao što se prenosi u hadisu: *‘Zaista, čovjek može biti uskraćen za opskrbu zbog grijeha koji počinji.’*”¹

Izraz “... *pa je uzdignuta*” znači da je znanje o njenom preciznom vremenu uzdignuto i skriveno, ali nije potpuno ukinuta, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon toga rekao: “*Zato je tražite u devetoj, sedmoj i petoj noći.*”

Musliman bi se trebao potruditi kako bi ostvario ovaj veliki hajr i postigao ga kroz ibadet i pokornost u posljednjih deset noći ramazana. To podrazumijeva namaz, učenje Kur’ana, zikr, skrušene dove, sadaku i svaki drugi oblik dobrih djela.

Allahu naš, učini nas od onih koji su ispostili ovaj mjesec, dočekali *Lejletul-kadr* i zaradili veliki sevap i nagradu! Učini nas od onih koji prednjače u dobrim djelima i od onih koji će biti spokojni u visokim džennetskim deredžama! Podari nam i zahvalnost na Tvojim blagodatima, kao i da te lijepo obožavamo! Oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ *Tefsir Ibn Kesir*, 8/471. Hadis kojeg je naveo (Ibn Kasir) je dio dužeg hadisa. Vratiti se detaljnije na djelo *Es-Silsiletus-sabiha*, br. 154, od Albanija.

O VRIJEDNOSTI DOVE KRAJEM NOĆI

4. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يُنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ، فَيَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ؟ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ؟»، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Naš Gospodar, teba-reke ve te’ala, svake noći silazi na zamaljsko nebo kada ostane posljednja trećina noći, pa kaže: ‘Ko Me doživljava (dovi), pa da mu se odazovem?! Ko od Mene traži, pa da mu dam?! Ko od Mene oprost traži, pa da mu oprostim?!’”* Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis jasno ukazuje na posebnu vrijednost dove, mol-be i traženja oprosta (istigfara) krajem noći. Ako dova ispunjava svoje uvjete i nema prepreka njenom uslišanju, u tom vremenu sigurno biva primljena, jer je Allah obećao da će se odazvati onome ko Ga dozove, da će dati onome ko od Njega zatraži i da će oprostiti onome ko Ga zamoli za oprost.

Uzvišeni Allah pohvalio je Svoje odabrane robove koji će ući u Džennet i u njemu vječno boraviti, ističući među njihovim osobinama i to da pred zoru traže oprost za svoje grijeh. On, Uzvišeni, je rekao: *“Strpljivi, i iskreni, i predani, i oni koji dijele (na*

¹ Buhari, 3/29; i Muslim, br. 758.

Allahovom putu) i koji u praskozorje za oprost mole.”¹ Također je rekao: “... i u praskozorje za oprost mole.”²

Ovo je vrijeme koje rob vjernik treba posebno iskoristiti, a naročito u posljednjoj trećini ramazana. Ne smije ga obezvrijediti kroz nemar, san i lijenost, jer su to trenuci kada se odvija silazak Uzvišenog Allaha (na zemaljsko nebo), na način koji dolikuje Njegovoj veličanstvenosti i savršenstvu, ali bez zadiranja u kakvoću toga i bez poistovjećivanja sa stvorenjima. O tome je pjesnik El-Kahtāni u svojoj *Nūniji* rekao:

*“Uzvišeni Allah silazi na kraju svake noći,
na dunjalučko nebo, bez tajne i skrivenosti.*

*I kaže: ‘Ima li onoga ko traži, pa da udovoljim,
jer Ja sam blizu, odgovaram onom ko Me pozove.’*

*Daleko je od Allaha da Mu se kakvoća određuje,
znanje o Njegovoj suštini i poređenja su Mu strani.”*

U ovim mubarek noćima vjerniku se pruža jedinstvena prilika da zajedno iskoristi trenutke u kojima se dova ne odbija, te silazak Uzvišenog Allaha (na zemaljsko nebo), uz boravak na sedždi i odabranost vremena, a to je ramazan. Ispravni pret-hodnici ovog ummeta (*selefus-salib*) bili su ustrajni u obavljanju noćnog namaza, posebno tokom mjeseca ramazana, slijedeći primjer svog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *‘Doista u noći postoji jedan čas, ako ga rob musliman pronade i zamoli Allaha za dobro dunjaluka i ahireta, Allah će mu to zasigurno dati, a to se dešava svake noći.’*”³

Zbog toga bi svaki iskreni vjernik trebao se truditi da klanja noćni namaz (*tebedždžud*), te da ostvari uvjete za uslišanje dove,

¹ Sura *Alu Imrān*, 17. ajet.

² Sura *Ez-Zārijat*, 18. ajet.

³ Muslim, br. 757.

kao iskrenost prema Allahu, prisutnost srca, snažna nada, te približavanje Allahu kroz dobra djela i dobrovoljne ibadete.

Allahu, molimo te za Džennet i sve što nas njemu približava od riječi i djela, i Tebi se utječemo od Vatre i svega što nas njoj vodi od riječi i djela! Molimo Te za uputu, bogobožnost, čednost, bogatstvo i djela kojima ćeš biti zadovoljan! Oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

O OPISU DŽENNETA I NJEGOVIH STANOVNIKA

5. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَعَدَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ، وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ، وَافْرُقُوا إِنَّ شَيْئَكُمْ: ﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾» [السَّجْدَة : ١٧]، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjero-vjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Uzvišeni Allah je rekao: ‘Svojim dobrim robovima pripremio sam ono što nijedno oko nije vidjelo, nijedno uho nije čulo i što čovjekov um nije mogao ni zamisliti.*” Zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alehi ve sellem, rekao: “*Ako želite (da se uvjerite), proučite riječi Uzvišenog: ‘I nijedna duša ne zna šta je za njih skriveno, a što će oči njihove obradovati, kao nagrada za ono što su činili.*”¹ Bilježe ga Buhari i Muslim.²

Ovaj hadis je dokaz velike nagrade i vječnog užitka koji je Uzvišeni Allah pripremio Svojim čestitim robovima, kao izraz Svoje milosti prema njima i kao nagradu za njihova djela. Ova blagodat je takva da njenu stvarnu ljepotu i veličinu ne zna niko osim Uzvišenog Allaha.

Ibnul-Kajjim, rahimehullah, kaže: “Razmisli kako je Allah ono što su Njegovi robovi skrivali – njihovo obavljanje noćnog namaza – nagradio skrivenom nagradom, koju niko ne zna osim On! I kako je njihovu zabrinutost i uznemirenost – dok napušt-

¹ Sura *Es-Sedžde*, 17. ajet.

² Buhari, 3244; i Muslim, br. 2824.

taju svoje postelje radi noćnog namaza – uzvratio radošću njihovih očiju u Džennetu!”¹

Izrazito je mnogo ajeta i hadisa u kojima se spominju osobine Dženneta, njegovi užici i svojstva njegovih stanovnika. Uzvišeni Allah je rekao: “*U njemu će biti ono što duše žažele i čime se oči naslađuju, i u njemu ćete vječno boraviti.*”² Također, Uzvišeni Allah kaže: “*A obraduj one koji vjeruju i dobra djela čine da njima pripadaju džennetske bašče kroz koje rijeke teku! Kad god budu opskrbljeni kakvim plodom, reći će: ‘Ovim smo i prije bili opskrbljivani!’ Ali, bit će im davani samo tome slični plodovi. U njima će oni supruge očišćene imati i oni će u njima vječno boraviti.*”³

Prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Prva skupina koja će ući u Džennet bit će svijetlog izgleda poput mjeseca u noći uštapa. Oni u njemu neće pljuvati, niti će se useknjivati (šmrkati-ispubivati nos), niti nuždu obavljati. Njihovi sudovi bit će od zlata, a češljevi od zlata i srebra. Kadi-onice će im mirisati oud-drvetom, a žnoj će im mirisati poput miska. Svaki od njih imat će dvije supruge, od čije ljepote će se vidjeti, iza mesa, srž njihovih potkoljenica. Među njima neće biti neslaganja niti mržnje. Njihova srca su (kao) jedno srce i slavit će Allaha ujutro i navečer.*”⁴

A najveća blagodanost koju će stanovnici Dženneta postići jeste gledanje u Uzvišenog Allaha. O tome se prenosi hadis Džerira, radijallahu anhu, koji kaže: “*Bili smo kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je pogledao u mjesec u noći uštapa i rekao: ‘Zaista ćete vidjeti svoga Gospodara kao što vidite ovaj mjesec, nećete imati nikakve poteškoće u gledanju u Njega. Zato, ako možete da ne propustite namaz prije izlaska sunca (sabah) i prije njegovog zalaska (ikindija), učinite to.’ Zatim je proučio ajet: ‘I slavi sa hvalom svoga Gospodara prije izlaska sunca i prije njegovog zalaska.’”⁵*

¹ *Hadil-ervāh*, str. 174.

² Sura *Ez-Zubruf*, 71. ajet.

³ Sura *El-Bekare*, 25. ajet.

⁴ Buhari, 3245.

⁵ Sura *Kaf*, 39. ajet; a hadis bilježe Buhari, 554; i Muslim, br. 633.

Zaista, užici Dženneta nadilaze svaki opis, a mašta ne može dokučiti njegovu stvarnu ljepotu. Džennet je dostojan toga da se za njega trude oni koji rade dobra djela i da se za njim natječu oni koji žele vječnu nagradu. Takav je bio i odnos ispravnih prethodnika (*selefu-salih*) ovog ummeta – oni su se natjecali u dobru i težili ahiretu. Međutim, poslije njih su došli ljudi koji su stvari izvrnuli, pa je njihovo natjecanje postalo u dunjalučkim stvarima i gomilanju prolaznog imetka. Hasan el-Basri, rahmetullahi alejhi, rekao je: “Ako vidiš ljude da se natječu u dobru, natjeći se s njima. A ako ih vidiš da se upropaštavaju, onda ih ostavi i ono što su sebi odabrali.”¹

Musliman treba da žudi za onim što je kod Allaha od vječne blagodati i da se tokom svog života što više trudi u činjenju dobrih djela, nastojeći da ostvari osobine stanovnika Dženneta, koje je Uzvišeni Allah spomenuo u Svojoj plemenitoj Knjizi i koje je pojasnio Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Te osobine uključuju: vjerovanje u Uzvišenog Allaha i u sve ono u što je obaveza vjerovati, bogobojažnost, istrajnost u pokornosti Allahu, marljivost u obavljanju dobrovoljnih ibadeta (*nafile*), usvajanje plemenitih osobina poput dobročinstva, oprosta, suzdržavanja od srdžbe, udaljavanja od beskorisnog govora i sijela na kojima se prenose laži, te čuvanja stidnog mjesta od onoga što je Allah zabranio, i mnogih drugih vrlina.

Allahu naš, o Najplemenitiji od plemenitih i Najmilosniji od milostivih, molimo Te za vječnost u Tvom Džennetu, da na nas u njemu spustiš Svoje zadovoljstvo i da nas počastiš užitkom gledanja u Tvoje plemenito lice! Allahu, oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ *Hiljetul-evlija*, 2/157.

O OPISU DŽEHENNEMA I NJEGOVIH STANOVNIKA

6. HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «نَارُكُمْ هَذِهِ الَّتِي يُوقَدُ بِنُورِ
آدَمَ جُزْءٌ وَاحِدٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ حَرِّ جَهَنَّمَ»، قَالُوا: وَاللَّهِ إِنْ كَانَتْ لَكَا فَيَّةً يَا
رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: «فَإِنَّهَا فَضَّلَتْ بِتِسْعَةِ وَتِسْتِينَ جُزْءًا مِثْلُ حَرِّهَا»، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Ova vaša vatra koju pali sin Ademov samo je jedan dio od sedamdeset dijelova džehennemske vatre.*” Ashabi rekoše: “Tako nam Allaha, ona je i ovakva dovoljna (za kaznu), o Allahov Poslaniče!” A on, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “*Ona je uvećana za još šezdeset i devet dijelova, svaki od njih jednak je njoj (ovosvjetskoj) žestini.*” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na žestinu džehennemske vatre i to da je ovosvjetska vatra, uprkos svojoj velikoj toplini, samo jedan nezatan dio vreline džehennemske vatre. Uzvišeni Allah je rekao: “*A oni s lijeve strane – šta je s onima s lijeve strane?! Bit će u vrelom dašku vatre i vodi ključaloj, i u sjeni dima mrkog, ni hladnoj ni prijatnoj.*”² Također, rekao je Uzvišeni: “*A onaj čija dobra djela (na vagi) budu lakša, prebivalište njegovo biće bezdan. A znaš li ti šta je on? – Vatra užarena!*”³

¹ Buhari, 3265; i Muslim, br. 2843.

² Sura *El-Vāki'a*, 41-44. *ajet*.

³ Sura *El-Kāri'a*, 8-11. *ajet*.

Od Imrana b. Husajna, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Zavirio sam u Vatru, pa sam vidio da su većina njegovih stanovnika žene.*”¹ Također, Džabir b. Abdullah, radijallahu anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Uzvišeni Allah je dao zavjet da će onog ko pije opojno piće napojiti iz Tinetul-habāla.*” Ashabi upitaše: “O Allahov Poslaniče, a šta je *Tinetul-habāl*?” Odgovori: “*To je žnoj ili iscjedak stanovnika Vatre.*”²

Zaista nas je Uzvišeni Allah u Svojoj Knjizi upozorio na džehennemsku vatru i obavijestio nas o vrstama njene kazne, iz milosti prema nama, kako bi se povećao naš strah i oprez, te se udaljili od svega što je od osobina njenih stanovnika.

Stoga, musliman treba da se čuva Vatre – prebivališta nesreće i propasti, mjesta jada i teške kazne – kroz pokornost Uzvišenom Allahu, izvršavanje Njegovih naredbi i klonjenje Njegovih zabrana. Treba da se kloni djela i osobina stanovnika Vatre, poput činjenja širka Allahu, nevjerstva, poricanja poslanika, izrugivanja Allahovim ajetima, ubistva, uzimanja kamate, ostavljanja namaza, nedavanja zekata, namjernog prekidanja posta u ramazanu, kao i da se udalji od svih loših osobina poput laganja, izdaje, nepravde, neposlušnosti roditeljima, kidanja rodbinskih veza i drugih stvari na koje upućuju šerijatski tekstovi.

U hadisu o kojem govorimo je dokaz da vatra ovoga svijeta treba da nas podsjeti na vatru ahireta, kao što je rekao Uzvišeni: “*Mi smo nju učinili opomenom i korisnom putnicima kada konače.*”³ – tj. musafirima, a neki (učenjaci) kažu: onima koji se njome koriste, bilo da su stalno naseljeni ili putnici, jer svako ima hranu koju samo vatra može pripremiti.⁴

¹ Buhari, 3246.

² Muslim, 2002.

³ Sura *El-Vāki'a*, 73. ajet.

⁴ Vidjeti: *Tefsir Ibn Kesir*, 8/19.

O Allahu, spasi nas od Vatre, sačuvaj nas boravišta poniženja i propasti, i smjesti nas, Svojom milošću, u prebivalište bogobojaznih i čestitih! Oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima, Svojom milošću, o Najmilostiviji od milostivih!

O OBAVEZI TEVBE (POKAJANJA)

7. HADIS

عَنِ الْأَعْرَبِيِّ بْنِ يَسَارٍ الْمُزَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ، تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ، فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ»، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

Od El-Egarra b. Jesara el-Muzenija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “O ljudi, pokajte se Allahu, jer ja Mu se, doista, kajem stotinu puta na dan!” Bilježi ga Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na obaveznost pokajanja za svakog čovjeka. Naime, u hadisu je pokajanje spomenuto u kontekstu naredbe, a naredba podrazumijeva obaveznost. Uzvišeni Allah je rekao: “I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste uspjeli.”² I rekao je: “... tražite oprost od vašeg Gospodara, zatim Mu se pokajte.”³

Svaki rob mora da učini tevbu (pokajanje) Allahu, jer nijedan čovjek nije bezgrješan – bilo da se radi o činjenju grijeha ili o nemaru u izvršavanju Allahovih naredbi. Pokajanje nije samo zbog činjenja loših djela, već i zbog propuštanja dobrih djela koja su nam naređena.

Pokajanje je obavezno (*vadžib*), i to odmah, bez odgađanja, jer čovjek ne zna kada će ga iznenaditi smrt. Također, grijesi povlače jedni druge, a ustrajavanje u nepokornosti vodi do

¹ Muslim, br. 2702.

² Sura *En-Nūr*, 31. ajet.

³ Sura *Hūd*, 31. ajet.

okrutnosti srca i udaljavanja od Uzvišenog Allaha. To, ujedno, uzrokuje slabost imana, jer iman raste s pokornošću, a slabi s griješenjem.

Zato bi musliman trebao privesti kraju svoj mjesec iskrenim pokajanjem i povratkom Uzvišenom Allahu, čineći ono što Njegov Gospodar voli i ostavljajući ono što prezire. Treba da nadoknadi ono što je propustio u prvom dijelu mjeseca i da stoji pred vratima svoga Stvoritelja poput poniznog, predanog, skrušenog roba, ispunjenog strahopoštovanjem.

Iskreno pokajanje koje je Uzvišeni Allah naredio ima pet uslova da bi bilo ispravno:

1 – Iskrenost (*ihlās*). Pokajanje mora biti učinjeno isključivo radi Allahovog plemenitog lica, tako da se osoba kaje zbog grijeha iz pokornosti Njemu, iz ljubavi prema Njemu i veličanja, u nadi za Njegovu nagradu i strahu od Njegove kazne.

2 – Da napusti grijeh kojeg je činio. Ako se radilo o činjenju zabranjenog djela, mora ga odmah ostaviti. Ako je grijeh bio u vidu propuštanja neke obaveze (*vādžiba*) koju je moguće nadoknaditi, mora je što prije izvršiti, poput obaveze davanja zekata ili obavljanja hadža. Ako se grijeh odnosi na pravo drugog čovjeka, poput prisvajanja tuđe imovine, ona se mora vratiti njenom vlasniku, ako je živ, ili njegovim nasljednicima, ako je umro. Ukoliko se ne zna ko je vlasnik, ta imovina se onda mora podijeliti kao sadaka na njegovo ime. Ako se pak grijeh ogleda u ogovaranju (gibetu), osoba mora tražiti halala od onoga koga je ogovarala, pod uvjetom da ta osoba zna da je bila ogovarana ili postoji bojazan da bi to mogla saznati. Dočim, ako nije svjesna, tj. ne zna da je bila ogovarana, onda će se za nju činiti istigfar (moliti Allaha da joj oprost) i hvaliti je na istom mjestu gdje je bila ogovarana, jer dobra djela brišu loša.

3 – Od uslova ispravnosti pokajanja jeste da se osoba iskreno kaje i osjeti duboko žaljenje zbog učinjenog grijeha. Dakle, da žali što ga je ikada počinila, jer to kajanje uzrokuje poniznost i skrušenost pred Uzvišenim Allahom.

4 – Osoba koja se kaje mora čvrsto donijeti odluku da se više nikada neće vratiti tom grijehu. Ovo je suština pokajanja i dokaz njegove iskrenosti.

5 – Da pokajanje bude u propisanom vremenu. Ako bude nakon prolaska njegovog vremena, ono neće biti primljeno. Dokaz je predaja Ebu Hurejre, radijallahu anhu, koji prenosi od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *“Onaj ko se pokaje prije nego što sunce izađe sa zapada, Allah će mu primiti pokajanje.”*¹ Također, prenosi Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Doista Allah prima pokajanje roba sve dok mu duša ne dođe do grla.”*²

Allahu, o Ti kojem grijeh ne šteti i kome pokornost ne donosi korist, podari nam iskreno pokajanje i povratak Tebi. Probudi nas, Gospodaru naš, iz sna nemara i podari nam svijest o vrijednosti vremena koje nam je preostalo! Allahu, učini nas od onih koji su se na Tebe oslonili, pa si ih zaštitio, od onih koji su uputu od Tebe tražili, pa si ih uputio, od onih koji su pomoć od Tebe zatražili, pa si im pomogao i od onih koji su Ti se ponizno obratili, pa si im se smilovao! Oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ Muslim, br. 2703.

² Tirmizi, br. 3537; Ibn Mādže, br. 4253; i Ahmed, 10/300, putem Abdurrahmana b. Sabita b. Sevbana, od njegovog oca, od Mekhūla, od Džubejra b. Nufejra, a on od Ibn Omera, radijallahu anhuma, kao *merfū'u* predanje. O Abdurrahmanu je u djelu *Et-Tekrib* rečeno: “Pouzdan (*sadūk*), ali griješi.”, pa je lanac prenosilaca dobar (*hasen*), kao što je rekao Tirmizi. Kod Ibn Madže se navodi da hadis prenosi Abdullah b. ‘Amr, što je greška, kao što je pojasnio El-Mizzi u djelu *Tuhfetul-ešraf*, 5/328.

O SADEKATUL-FITRU

8. HADIS

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَكَاةَ الْفِطْرِ:
صَاعاً مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعاً مِنْ شَعِيرٍ، عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ وَالذَّكَرِ وَالْأُنْثَى، وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ
الْمُسْلِمِينَ، وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ؛ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhum, prenosi se da je rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, propisao je zekatul-fitr u količini jednog *sā’a* datula ili jednog *sā’a* ječma, obaveznim za svakog roba i slobodnog čovjeka, muškarca i ženu, malog i velikog među muslimanima, i naredio je da se udjeljuje prije nego što ljudi izađu na (bajram) namaz.” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na obaveznost zekatul-fitra za svakog muslimana, bilo da je dijete ili odrasla osoba, muškarac ili žena, slobodan čovjek ili rob. Zekatul-fitr predstavlja čišćenje postača od svega što bi moglo okrnjiti njegov post i umanjiti mu nagradu, kao i opskrbu siromasima na dan radosti i veselja. Također, u njemu se ogleda darežljivost, jednakost među muslimanima i zahvalnost na Allahovoj blagodati upotpunjavanja posta, noćnog namaza i činjenja dobrih djela.

Količina zekatul-fitra iznosi jedan *sā’a* hrane, bilo da se radi o pšenici, ječmu, datulama, suhim grožđicama, suhom mlijeku ili onome što je osnovna hrana u nekom mjestu, poput riže. Težina jednog *sā’a* iznosi približno 2 kilograma i 250 grama.

¹ Buhari, br. 1503; i Muslim, br. 984.

Najbolje je da se zekatul-fitr podijeli u mjestu u kojem se dočeka kraj ramazana, i to prije bajram-namaza. Dozvoljeno je i uraniti s njegovim davanjem dan ili dva prije bajrama, kao što su to činili neki ashabi, radijallahu anhum. Ebu Davud prenosi da je čuo kada su Ahmeda b. Hanbela upitali o zekatul-fitr prije bajram-namaza, pa je odgovorio: "Ibn Omer ga je izdvajao dan ili dva prije bajrama, a upravo on je prenio hadis o tome."¹

Ako osoba sazna za nastupanje bajrama tek nakon bajram-namaza ili se u vrijeme kada je trebala izdvojiti zekatul-fitr nalazi van mjesta boravka, ili u mjestu gdje nema onih koji ga zaslužu, dozvoljeno je da ga podijeli i nakon bajram-namaza.

Nije dozvoljeno dati novac umjesto hrane, prema jednom od dva mišljenja učenjaka, jer to nije u skladu s tekstovima Objave. Ebu Davud je rekao: "Upitan je Ahmed b. Hanbel, a ja sam slušao: 'Da li da čovjek dadne (sadakatul-fitr) u novcu?', pa je odgovorio: 'Bojim se da mu to neće biti ispravno, jer je suprotno sunnetu Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.'"²

Čovjek treba da ga izdvoji za sebe i one koji su pod njegovim izdržavanjem, poput supruge i djece, ako oni sami nisu u mogućnosti da ga izdvoje. No, ako su u stanju, onda su ga dužni sami izdvojiti, jer se obaveza odnosi na njih, kao što se vidi iz prethodnog Ibn Omerovog hadisa.

Osoba se mora pobrinuti da zekatul-fitr dospije do onoga ko ga zaista zaslužuje. Neki ljudi iz navike daju zekat i zekatul-fitr određenoj osobi iz nekog razloga, što nije ispravno. Zekat je pravo koje pripada Allahu i u njemu ne smije biti pristrasnosti. Također, može se desiti da se stanje te osobe promijenilo i da više ne ispunjava uvjete za primanje zekata.

Siromah koji primi zekatul-fitr od nekoga, može ga nekom drugom udijeliti kao svoj zekatul-fitr, pod uvjetom da provjeri da je u odgovarajućoj količini.

¹ *Mesailul-imam Ahmed* od Ebu Davuda, str. 85.

² *Mesailul-imam Ahmed* od Ebu Davuda, str. 85. Vidjeti: *El-Mugni*, 4/295.

Nije dozvoljeno davati lošu i nekvalitetnu hranu u zekatul-fitru, jer Allah prima samo ono što je čisto i dobro. Uzvišeni je rekao: *“O vi koji vjerujete, udjeljujte od lijepih imetaka koje ste stekli i od onoga što smo vam Mi iz Zemlje izveli! Ne izdvajajte ono što ne vrijedi da biste to udijelili, kada ni sami to ne biste primili, osim zatvorenih očiju! I znajte da je Allah, zaista, neovisan i hvaljen.”*¹

Allahu naš, podari našim dušama bogobojaznost i očisti ih, Ti ih najbolje možeš očistiti, Ti si njihov zaštitnik i Gospodar! Allahu, učini da nam kraj u svemu bude dobar, sačuvaj nas poniženja na dunjaluku i kazne na ahiretu! Oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ Sura *El-Bekare*, 267. ajet.

O OBREDIMA BAJRAMSKOG DANA

9. HADIS

رَوَى ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ بِسَنَدِهِ عَنِ الزُّهْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْرُجُ يَوْمَ
الْفِطْرِ فَيَكْبِرُ حَتَّى يَأْتِيَ الْمُصَلَّى وَحَتَّى يَقْضِيَ الصَّلَاةَ، فَإِذَا قَضَى الصَّلَاةَ قَطَعَ التَّكْبِيرَ؛
وَأِسْنَادُهُ صَحِيحٌ، وَهُوَ مُرْسَلٌ، وَلَهُ شَوَاهِدٌ يَتَقَوَّى بِهَا.

Prenosi Ibn Ebi Šejbe sa svojim lancem prenosilaca od Ez-Zuhrija da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izlazio na dan bajrama i učio tekbire sve dok ne bi stigao na *musallu* i dok ne bi klanjao namaz, a kada bi završio namaz, prestao bi sa tekbirima. Ovaj hadis ima ispravan (*sahih*) lanac prenosilaca, iako je *mursel* (prekinutog lanca), ali imaju druge predaje koje ga pojačavaju i podupiru.¹

Ovaj hadis ukazuje na propisanost učenja tekbira naglas na putu ka *musalli* za bajram-namaz, kao i na samoj *musalli*, sve dok se ne obavi namaz.

Uzvišeni Allah je Svojim robovima propisao učenje tekbira kada upotpune određen broj dana ramazanskog posta, tj. od zalaska sunca posljednjeg dana ramazana, kada nastupi noć uoči bajrama, pa sve do bajram-namaza. Uzvišeni je rekao: “... i da određeni broj dana ispunite i da Allaha veličate tekbirima jer vas je uputio, te da zahvalni budete.”² Tekbiri se uče na sljedeći način:

¹ Ibn Ebi Šejbe, *El-Musannef*, 2/164. Vidjeti predaje koje ga pojačavaju u djelu: *Es-Silsiletus-sahiha*, br. 171, i djelu: *Irvāul-galil*, 3/122.

² Sura *El-Bekare*, 185. ajet.

(اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ)

*Allahu ekber, Allahu ekber, la ilāhe illellahu vallahu ekber,
Allahu ekber ve lillahlil-hamd!*

*Allah je najveći, Allah je najveći, nema (istinskog) boga osim Allaha,
Allah je najveći, Allah je najveći, i Njemu pripada potpuna zahvala!*

Uzvišeni Allah je propisao bajram-namaz kojim se upotpunjava spominjanje i veličanje Allaha. To je sunnet koji musliman ne bi trebao ostavljati, a neki učenjaci ga čak smatraju obavezanim, na osnovu hadisa Ummu ‘Atijje, radijallahu anha, u kojem kaže: “Naredio nam je – misli na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem – da na bajram izvedemo punoljetne djevojke i one koje se povlače iz javnosti u odaje, te da one žene koje su u hajzu (imaju mjesečni ciklus-menstruaciju) ostanu po strani i udalje od *musalle* gdje muslimani klanjaju bajram namaz.”¹ Naredba za izlazak na bajram podrazumijeva i obaveznost obavljanja namaza za one koje nemaju opravdan razlog. Ako je Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, ovo naredio ženama, onda je preče da se odnosi na muškarce.

Preporučuje se da musliman na bajram-namaz izađe u najboljem izgledu, noseći najljepšu odjeću koja mu je dozvoljena, ugledajući se u tome na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, treba se čuvati – na kraju ovog plemenitog mjeseca – ukrašavanja onim što je zabranjeno, poput brijanja brade, spuštanja odjeće ispod članaka i drugih zabranjenih djela. Nego, neka se istinski pokaje, kako bi bio (kod Allaha) od primljenih.

Treba i poraniti na *musallu* kako bi zauzeo mjesto blizu imama i stekao nagradu iščekivanja namaza. Također, pohvalno je da se na bajram ide jednim putem, a vraća drugim, na osnovu hadisa Džabira, radijallahu anhu, koji kaže: “Kada bi bio bajram,

¹ Buhari, br. 980; i Muslim, br. 890.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bi išao jednim putem, a vraćao se drugim.”¹

Preporučuje se da (prije odlaska na bajram) pojede nekoliko datula u neparnom broju – tri, pet ili više – kao što se prenosi od Enesa, radijallahu anhu, da je rekao: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi odlazio na ramazanski bajram-namaz dok ne bi pojeo nekoliko datula.”² U drugoj predaji stoji: “Jeo bi ih u neparnom broju.”³

Prethodno spomenuti hadis Ummu ‘Atije, radijallahu anha, također ukazuje na propisanost prisustva žena bajram-namazu, ali pod uslovom da ne prave fitnu svojom pojavom. Dakle, trebaju izaći nepristrasno odjevene, bez parfema i bez ukrašene odjeće, te biti udaljene od mjesta gdje borave muškarci.

Musliman bi se, prisustvujući okupljanju ljudi na bajram-namazu, trebao prisjetiti okupljanja svih ljudi na jednom mjestu na Sudnjem danu, danu proživljenja i polaganja računa, kada će ljudi stajati pred Gospodarom svih svjetova. Neka ga razlike među ljudima na ovom (bajramskom) okupljanju podsjetu na mnogo veće razlike na ahiretu u položaju i stepenu. Uzvišeni je rekao: “*Pogledaj kako smo jedne nad drugima odlikovali, a na ahiretu će stepeni i prednosti biti još veći.*”⁴

Neka se pripazi svaki musliman da ne zapadne u nemar (gaflet) kada je u pitanju spominjanje Allaha (zikr) i zahvaljivanje Njemu (šukr). Treba iskoristiti ove trenutke u pokornosti i činjenju dobra, a ne ih provoditi u igri i zabavi, kao što to čini veliki broj ljudi danas. Neka nam Allah pomogne!

Allahu naš, učvrsti nas u vjeri, oprosti nam naše prijašnje grijehe i nepokornosti. O Allahu, učini da ramazan završimo Tvojim zadovoljstvom, učini da naš konačni ishod bude Tvoj

¹ Buhari, br. 986..

² Buhari, br. 953..

³ Vidjeti: *Fethul-Bāri*, 2/446.

⁴ Sura *El-Isrā*, 21. *ajet*.

Džennet i obaspi nas Svojim blagodatima i dobrotom! Oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima, o Najmilostiviji od svih milostivih!

HADISI O DANIMA POSLIJE RAMAZANA

O VRIJEDNOSTI POSTA ŠEST DANA U ŠEVVALU

1. HADIS

عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ، ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ، فَكَانَ صَامَ الدَّهْرَ كُلَّهُ»، رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

Od Ebu Ejjuba el-Ensarija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Ko isposti ramazan, a zatim ga poprati sa šest dana ševvala, kao da je postio čitavo vrijeme.”* Bilježi ga Muslim.¹

Hadis jasno ukazuje na vrijednost posta šest dana u mjesecu ševvalu. Pojam *“čitavo vrijeme”* ovdje se odnosi na godinu, tj. kao da je postio čitavu godinu. To je pojašnjeno u predaji kod Nesāija: *“Allah je učinio da se svako dobro djelo računa desetostruko, pa post mjeseca (ramazana) vrijedi kao post deset mjeseci, a post šest dana nakon bajrama upotpunjuje godinu.”*²

Ovo je velika Allahova blagodät prema Njegovim robovima, jer čovjek može steći nagradu posta čitave godine bez pretjerane poteškoće. Upravo u tome je mudrost zbog čega je određen baš ovaj broj dana, tj. šest, a Allah najbolje zna.

¹ Muslim, br. 1164. Učenjaci su raspravljali o tome da li je ispravnije da je ovaj hadis *mevkuif* (prenesen kao govor ashaba). Ka tome je nagnjao imam Ahmed, kako to navodi Ibn Redžeb u djelu *El-Letaif*, str. 256. Vidjeti i poslanicu El-‘Alāija o ovom hadisu.

² Nesai u *El-Kubra*, 3/239; Ibn Madže, br. 1715; Ahmed, 37/94. Hadis je dobar (*hasen*).

Zbog toga bi vjernik trebao iskoristiti priliku i ispostiti ovih šest dana kako bi postigao veliku nagradu. Pokazatelj primljene pokornosti i dobrog djela jeste da se nadovezuju na drugu pokornost i dobro djelo. Također, post ovih dana pokazuje da osoba voli post i da joj nije dosadio, niti ga smatra teškim.

Post je jedno od najboljih djela, kao što je već spomenuto. Dodatni (nafila) post, kao i drugi dobrovoljni ibadeti, nadoknađuje moguće propuste i nedostatke u obaveznim djelima. O tome je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao u kontekstu namaza: *“Uzvišeni Gospodar kaže: ‘Pogledajte ima li Moj rob dobrovoljnih namaza’, pa se njima (nafilama) nadoknađuju propusti u obaveznim namazima. Tako će biti i sa ostalim djelima.”*¹

Također, dobrovoljni post uzdiže čovjeka na više stepene bliskosti Allahu i donosi mu Njegovu ljubav, kao što stoji u hadisi-kudsijju: *“Moj rob Mi se ne može približiti ničim što Mi je draže od onoga što sam mu naredio, a žatim Mi se neprestano približava nafilama dok ga ne žavolim...”*²

Najbolje je postiti ovih šest dana uzastopno, ali je dozvoljeno i postiti ih razdvojeno tokom mjeseca.³ Međutim, njihovo postenje odmah nakon bajrama ima nekoliko prednosti:

Prva: požurivanjem s činjenjem dobra.

Druga: pokazuje se želja i ljubav prema postu i da se čovjek nije zasitio tog ibadeta.

Treća: izbjegava se mogućnost da čovjek bude spriječen u postu ukoliko ih odgođi.

¹ Ebu Davud, br. 864; Tirmizi, br. 413; Nesāi, 1/232-234; Ibn Madže, br. 1425; i Ahmed, 13/278, putem mnogih lanaca prenosilaca od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. U nekim od tih predaja nalaze se slabosti i mahane, ali Albani ga je ocijenio kao vjerodostojnu (*sahih*) predaju. Vidjeti: *Sahih Sunenit-Tirmizj*, 1/130; i *Sahih Sunenin-Nesāi*, 1/101.

² Buhari, br. 6502..

³ Vidjeti: *Subulus-selam*, 2/321.

Četvrta: post ovih šest dana nakon ramazana ima isti status kao pritrvrđeni sunnet poslije obaveznog (farz) namaza, tj. slijedi ga odmah, a Allah najbolje zna.

Onaj ko treba napostiti određene dane iz ramazana, prvo će početi sa napaštanjem, a zatim postiti ovih šest dana. Na to ukazuju Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *“Ko isposti ramazan...”* Dakle, onaj ko nije ispostio cijeli ramazan, ne može se ubrajati u one koji su ga ispostavili sve dok ne nadoknadi propustene dane, pa tek onda može postiti šest dana. Također, požurivanje s izvršavanjem obaveze i čišćenjem duga je prioritet za svakog šerijatskog obveznika.

Prema ispravnijem od dva mišljena učenjaka, ako prođe mjesec ševval, a osoba nije ispostavila ovih šest dana, ne može ih nadoknaditi, bilo da ih je propustila iz opravdanog razloga ili ne. To je sunnet koji je vezan za određeno vrijeme koje je prošlo, a i njegova specifičnost u mjesecu ševvalu ima svoju svrhu. Onaj koga prođe post u tačno preciziranom vremenu, prošla ga je i nagrada koja je za njega obećana. Dakle, nagrada je obećana onima koji prije drugih žure sa činjenjem dobrih djela, a Uzvišeni Allah voli one koji preteču druge u hajru. Zapravo, da su isti post u ševvalu i post u drugim mjesecima, onda spominjanje ševvala u hadisu ne bi imalo poseban značaj.

Allahu, sačuvaj nas u islamu dok stojimo, sačuvaj nas u islamu dok sjedimo, sačuvaj nas u islamu dok ležimo i ne dopusti da se našim greškama raduju neprijatelji i zavidnici! Allahu, molimo Te za svako dobro čije su riznice u Tvojim rukama, i utječemo Ti se od svakog zla čije su riznice u Tvojim rukama!

O USTRAJNOSTI NAKON RAMAZANA

2. HADIS

عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا غَيْرَكَ؟ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قُلْ: آمَنْتُ بِاللَّهِ ثُمَّ اسْتَقِمَّ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

Od Sufjana b. Abdullaha, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Rekao sam: ‘Allahov Poslaniče, reci mi nešto o islamu da ne moram nikoga drugog pitati o tome?’ On, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Reci: *Povjerovao sam u Allaha*’, a *zatim ustraj na tome.*” Bilježi ga Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na to da je rob, nakon što povjeruje u Uzvišenog Allaha, dužan postojano ustrajati na pokornosti – izvršavajući ono što mu je naređeno i kloneći se onoga što mu je zabranjeno. To podrazumijeva dosljedno slijedenje pravog puta, a to je ispravna vjera, islam, bez skretanja u bilo kojem pravcu, niti u lijevo niti u desno.

Ako je musliman proveo ramazan ispunjavajući dane postom, a noći namazom, pa se tako navikao na činjenje dobra, trebao bi nastaviti s pokornošću Uzvišenom Allahu tokom cijele godine. Istina je da ramazan ima posebnu vrijednost jer se u njemu povećavaju dobra djela i nafil, ali to ne znači da se od muslimana traži da nastaviti istim intenzitetom. Međutim, on treba održati želju za dobrim djelima i kloniti se grijeha kako bi imao trajnu korist od ramazana.

¹ Muslim, br. 38.

Postojanost muslimana u pokornosti nakon ramazana, u njegovim riječima i djelima, jasan je pokazatelj da je iskoristio ramazan i da želi nastaviti u pokornosti. To je znak da je njegov ibadet primljen i da je na putu uspjeha. Djelo vjernika ne prestaje završetkom jednog mjeseca i dolaskom drugog, već traje do smrti, kao što Uzvišeni Allah kaže: *“I obožavaj Gospodara svoga dok ti ne dođe jekini (smrt).”*¹ Ako je ramazanski post završen, tu je dobrovoljni post tokom cijele godine. Ako je noćni namaz u ramazanu završen, cijela godina je prilika za noćni namaz. Ako je prošlo vrijeme sadekatul-fitra, obavezni zekat i dobrovoljna sadaka prisutni su tokom cijele godine. Učenje i razmišljanje o Kur'anu, kao i svako drugo dobro djelo, nisu vezani samo za ramazan, već su potrebni u svakom vremenu.

Allahova milost prema robovima ogleda se u mnoštvu vrsta pokornosti i raznovrsnim načinima činjenja dobra, kako bi vjernik ostao aktivan i stalno robovao svome Gospodaru.

Nažalost, neki ljudi čine razne ibadete tokom ramazana – redovno obavljaju namaze u džematu, uče Kur'an, dijele sadaku – ali čim ramazan prođe, postanu nemarni u ibadetu. Neki čak napuste obavezna djela, poput namaza u džematu općenito, a posebno sabaha. Ujedno se prepuštaju grijesima spavajući za vrijeme namaza, zabavljajući se neumorno muzičkim instrumentima i drugom zabranjenom razonodom, te koristeći Allahove blagodati u neposlušnosti prema Njemu. Time ruše ono što su izgradili i kidaju ono što su učvrstili. Ovo je jasan znak da su udaljeni od dobra i pokazatelj očitog gubitka, pa molimo Allaha da nas sačuva i učvrsti u vjeri.

Ispravni prethodnici (*selefu-salib*) nastojali su da dobro obave ibadet, te da ga upotpune i usavrše, a nakon toga su se brinuli i o tome hoće li im biti primljen ili ne. O tome govori i predaja od Alije, radijallahu anhu: “Više se brinite o tome hoće li vam djelo biti primljeno nego o samom činjenju. Zar niste čuli da

¹ Sura *El-Hidžr*, 99. ajet.

Allah kaže: *‘Allah, doista, prima samo od bogobojažnih.’*¹ Prenosi se da je Aiša, radijallahu anha, upitala Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o ajetu: *“Oni koji daju ono što daju, a srca su im puna straha...”*², pa je rekla: *“Jesu li to oni koji piju alkohol i krađu?”* Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: *“Ne, kćeri Siddikova! To su oni koji poste, klanjaju i udjeljuju sadaku, a ipak strahuju da im možda neće biti primljeno.”* Zatim je proučio: *“Oni hitaju da čine dobra djela i u njima druge pretiču.”*³

Allahu naš, pomozi nam da Te spominjemo, zahvaljujemo Ti i lijepo činimo ibadet! Podari nam ustrajnost u pokornosti Tebi, uputi nas ka onome što je za nas dobro, sačuvaj nas od grijeha i ružnih djela i učini nas od onih koji su upućeni i koji upućuju druge, a ne od onih koji su u zabludi i u zabludu druge odvođe! Oprosti nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ Sura *El-Māide*, 27. ajet.

² Sura *El-Mu'minun*, 60. ajet.

³ Sura *El-Mu'minun*, 61. ajet. Hadis su zabilježili Tirmizi, br. 3175; Ibn Madže, br. 4198; Ahmed, 42/156; Ibn Džerir, 18/26; i Hakim, 2/393, koji je rekao: *“Ispravnog je lanca prenosilaca”*, na što je Zehebi prešutio. Ipak, u lancu prenosilaca nalazi se prekid, ali ovaj hadis pojačava drugi hadis Ebu Hurejre, radijallahu anhu, na kojeg je ukazao Tirmizi. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, br. 162.

O NAPAŠTANJU PROPUŠTENIH DANA U RAMAZANU

3. HADIS

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ يَكُونُ عَلَيَّ الصَّوْمُ مِنْ رَمَضَانَ، فَمَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَفْضِيَهُ إِلَّا فِي شَعْبَانَ؛ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Znalo je se desiti da imam propuštenog posta iz ramazana, pa ga ne bi mogla napostiti osim u ša’banu.” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na obavezu napaštanja za onoga ko je prekinuo post u ramazanu zbog opravdanog razloga, te da nije nužno da se napaštanje obavi odmah, već je dozvoljeno odgađanje do mjeseca ša’bana, kao što potvrđuje postupak Aiše, radijallahu anha. Da je kojim slučajem odgađanje zabranjeno, ona to ne bi činila niti bi u tome ustrajavala, pogotovo što je velika vjerovatnoća da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio upoznat s njenim postupkom.

Međutim, bolje je požuriti s napaštanjem nego ga odgađati, jer iz riječi Aiše, radijallahu anha, razumije se da bi ona postila i ranije da je mogla, ali nije bila u mogućnosti.

Požurivanje s nadoknadom posta brže oslobađa čovjeka obaveze i duga, a u tome je sadržana i propisana predostrožnost u vjeri. Time se, također, smanjuje rizik zaborava, naročito kada se radi o malom broju dana. Općenito, šerijatski dokazi upućuju da je pohvalno požuriti s činjenjem dobra, a nadoknada posta

¹ Buhari, br. 1950; i Muslim, br. 1146.

spada u to značenje. Uzvišeni je rekao: *“I požurite oprost Gospodara svoga i Džennetu, prostranom koliko nebesa i Zemlja, pripremljenom za bogobojažne.”*¹ Također je rekao: *“Oni hitaju da čine dobra djela i u njima druge pretiču.”*²

Nije obaveza uzastopno napaštati propuštene dane, već se nadoknada može obaviti uzastopno ili s razmacima između njih, jer Uzvišeni kaže: *“A onaj ko od vas bude bolestan ili na putu, neka naposti isti broj dana u drugim danima.”*³ Ibn Abbas, radijallahu anhumu, rekao je: *“Nema smetnje da se razdvoje.”*⁴

Ipak, bolje je postiti uzastopno, jer se time brže izvršava obaveza i izbjegava suprostavljanje mišljenju drugih učenjaka koji smatraju da je uzastopno napaštanje obavezno. Ujedno, time se olakšava i onome ko posti, jer je kontinuitet u ibadetu lakši nego isprekidano obavljanje, naročito ako je mnogo dana koje treba napostiti.

Cijela godina je vremenski okvir za nadoknadu propuštenog posta, kao što na to upućuje ajet, osim dana kada je post zabranjen, poput bajrama i dana tešrika. Zapravo, napaštanje u tim danima nije ni ispravno, zbog spomenute zabrane.

Nije dozvoljeno odgađanje napaštanja do sljedećeg ramazana, jer je Aiša, radijallahu anha, odredila ša’ban kao krajnji rok. Ako bi neko imao opravdan razlog, poput neprekidne bolesti ili dugog putovanja, te ne bi mogao napostiti prije novog ramazana, onda nije grešan, jer Uzvišeni kaže: *“Allah nikoga ne opterećuje preko njegovih mogućnosti.”*⁵ U tom slučaju, nadoknadiće post nakon završetka tekućeg ramazana.

¹ Sura *Ālu Imran*, 133. ajet.

² Sura *El-Mu’minun*, 61. ajet.

³ Sura *El-Bekare*, 184. ajet.

⁴ Buhari ga bilježi kao *mu’allek* predanje, 4/188, a lanac prenosilaca su spojili Abdurrezzak, 4/243; Ibn Ebi Šejbe, 3/33-34; i Darekutni, 2/192. Njegov lanac je vjerodostojan (*sahih*), a i predaje od drugih ashaba ukazuju na isti propis.

⁵ Sura *El-Bekare*, 286. ajet.

Međutim, ako bi neko zbog nemarnost i bez opravdanja odgodio napaštanje do nastupa sljedećeg ramazana, onda će morati napostiti nakon ramazana i nije dužan davati iskup (*fidju*), jer Uzvišeni kaže: “... *neka naposti isti broj dana u drugim danima*.”¹ No, dužan je pokajati se i tražiti oprost zbog svog nemara.

Neki ashabi, radijallahu anhum, poput Ibn Abbasa i Ebu Hurejre, dali su fetvu da, uz napaštanje, treba i nahraniti po jednog siromaha za svaki propušteni dan. Međutim, postoji mogućnost da je taj njihov stav kao vid odgojne mjere onima koji su nemarni, da na taj način nadoknade svoj propust obaveznim hranjenjem siromaha.

Dārekutni je zabilježio od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: “Ko odgodi napaštanje ramazanskog posta do sljedećeg ramazana, neka posti novi ramazan s ljudima, a zatim neka nadoknadi propuštene dane i za svaki dan nahrani jednog siromaha.”² Sličan stav bilježi se i od Ibn Abbasa, radijallahu anhum. Prihvatiti ovu fetvu je preporučeno, makar i samo kao pohvalno i dobrovoljno djelo,³ jer je to jedan od načina popravljanja propusta i manjkavosti u ibadetu, a dobrovoljna sadaka je općenito pohvalna. A Allah najbolje zna.

Allahu naš, popravi naša djela, ostvari naše želje i učini nas ustrajnim na pokornosti Tebi jutrima i večerima! Pređi preko naših loših djela, uzdigni nam deredže i oprosti, o Allahu, nama, našim roditeljima i svim muslimanima!

¹ Sura *El-Bekare*, 184. *ajet*.

² Darekutni u *Sunenu*, 2/197, i kaže: “Njegov lanac prenosilaca je vjerodostojan (*sahih*).” Također, i ono što se prenosi od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, je ispravnog lanca prenosilaca, 2/197.

³ Onaj ko smatra da stav ashaba nije dokaz sam po sebi, ipak može postupiti po ovom mišljenju kao vid preporučenog djela. Međutim, kada je u pitanju obaveznosti, ona nije potvrđena u predajama koje se vjerodostojno prenose od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a Allah najbolje zna.

O ONOME KO JE UMRO, A OSTAO DUŽAN POSTITI

4. HADIS

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ، صَامَ عَنْهُ وَلِيُّهُ»، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Ko umre, a ostane mu post, neka za njega posti njegov velijj.*” Bilježe ga Buhari i Muslim.¹

Ovaj hadis ukazuje na to da, ako neko umre i ostane mu obavezan post kojeg nije napostio, njegovom *velijju* je preporučeno da ga naposti umjesto njega, jer je to vid dobročinstva prema njemu i održavanja rodbinskih veza. Na taj način će se ispuniti njegova obaveza i dug prema Allahu, inšallah. Pod pojmom *velijj* ovdje se misli na njegovog nasljednika ili bližnjeg rođaka, pri čemu nasljednik ima prednost među rodbinom.

Hadis je općenit za svaki obavezni post umrlog, bilo da se radi o postu koji je obavezan šerijatom, poput ramazanskog posta, ili onom koji je postao obavezan zavjetom. Ovo je jedan od dva stava islamskih učenjaka. Prenosi se od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, da je jedna žena došla Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekla: “Allahov Poslaniče, moja majka je preselila, a ostao joj je zavjetovani post. Hoću li postiti za nju?” On

¹ Buhari, br. 1952; i Muslim, br. 1147. Kod Bezzara stoji dodatak: “... *ako želi*”, kojeg je El-Hejsemi ocijenio dobrim (*hasenom*). Međutim, hafiz Ibn Hadžer tvrdi u djelu *Et-Telbis*, 2/221, da je ipak slab (*da'if*), jer je putem Ibn Lehi'ea, što znači da on se izdvojio u prenošenju te predaje, a on je nepouzdan prenosioac. A Allah najbolje zna.

reče: “Šta misliš, ako bi tvoja majka imala dug, pa ga ti vratila, bi li to bilo prihvaćeno umjesto nje?” Rekla je: “Da.” On, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Onda posti za svoju majku.”

U drugoj predaji stoji da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: “Allahov Poslaniče, moja majka je preselila, a ostao joj je post jednog mjeseca. Hoću li ga napostiti umjesto nje?” On reče: “*Da je tvoja majka imala dug, bi li ga ti vratio?*” Čovjek odgovori: “Da.” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “*Allahov dug je preči da se izvrši.*” U jednoj verziji stoji: “Moja sestra je preselila...”¹

Ove predaje pokazuju da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio upitan i o zavjetnom postu i o postu jednog mjeseca, što može značiti da je riječ o ramazanskom postu ili zavjetu. U svakom slučaju, odgovorio je riječima: “*Allahov dug je preči da se izvrši.*”, što ukazuje da je riječ o različitim događajima. Također, hadis Ibn Abbasa je samo jedan od primjera općeg pravila koje potvrđuje hadis Aiše, radijallahu anha: svaki obavezni post koji je umrli mogao nadoknaditi za života, ali nije, može se napostiti umjesto njega. Ovo su, dakle, različiti događaji i primjeri o kojima su pitali oni koji su se našli u takvoj situaciji, i svakom od njih je odgovor bio naredba da se naposti.

Nevevi, rahimehullah, je rekao: “Ispravan stav je da je dozvoljeno *velijju* da posti za umrlog, bilo da se radi o ramazanskom postu, zavjetu ili drugom obaveznom postu. Na to ukazuju vjerodostojni hadisi, a nema dokaza koji im proturječe.”²

I znaj da se hadis Aiše, radijallahu anha, odnosi samo na situaciju kada je čovjek bio u mogućnosti da naposti obavezni post, poput onoga ko ozdravi od bolesti ili se vrati s putovanja,

¹ Ibn Abbasov hadis zabilježili su Buhari, br. 1953; i Muslim, br. 1148. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 4/194; i valorizaciju *Musneda* od Ahmeda Šakira, br. hadisa: 3420.

² *El-Medžmū'u*, 6/370. Također, vidjeti: *Šerhun-Nevevi 'ala Sahih Muslim*, br. hadisa: 1147 i 1148.

ali ipak ne isposti do smrti. Takav post ostaje kao dug i treba ga napostiti za njega, baš kao što vraća i dug.

Međutim, ako umrli nije bio u mogućnosti da naposti, poput onoga ko je do smrti bio bolestan, ili žene koja je do smrti imala hajz ili nifas, ili putnika koji nije stigao da se vrati prije smrti – tada se taj post ne napašta za njega, niti se iz njegove ostavštine izdvaja *fidja* (iskup), prema mišljenju većine učenjaka, jer mu je obaveza posta spala zbog nemogućnosti izvršenja.

Ako neko od bliže rodbine ne naposti za umrlog, tada se za njega daje *fidja* (iskup) iz njegove ostavštine – za svaki dan posta treba nahraniti po jednog siromaha, a svakom siromahu se daje *mudd* (pregršt) pšenice dobrog kvaliteta, što iznosi 563 grama. Ako *velijj* okupi broj siromaha jednak broju dana koje je umrli dugovao i nahrani ih do sitosti, to je također dozvoljeno. Prenosi se da je Enes, radijallahu anhu, kada je oslabio jedne godine i nije mogao postiti, pripremio zdjelu *serida* (vrsta hrane-popara) i pozvao trideset siromaha, pa ih time nahradio do sitosti.¹ Ako umrli nije ostavio imetak iz kojeg bi se *fidja* mogla izdvojiti, a neko od rodbine dobrovoljno nahrani siromahe umjesto njega, to je dovoljno. Međutim, ako niko ne preuzme tu odgovornost, onda je njegovo stanje prepušteno Allahu, a On najbolje zna.

Allahu naš, učini da umremo kao muslimani i pridruži nas dobrima daleko od poniženja i smutnje! Oprosti naše grijehe, pokrij naše sramote, primi naš post i učini da nagrada za naša djela bude upotpunjena, milošću Svojom, o Najmilostiviji!

¹ Darekutni, 2/207, sa ispravnim (*sabih*) lancem prenosilaca.

BILJEŽNICA

*“Znanje je lov, a pisanje je njegova užda.
Zato svojim uždama čvrsto priveži ono što uloviš.”*

(Imam Šafija)

(Ibnu-l-Dževzi)

(Hatib el-Bagdadi)

 BILJEŽNICA

“Ako želiš sačuvati hadis, onda ga zapiši.”

(Veki' b. el-Džerrah)

 BILJEŽNICA

“Ako čujete nešto od znanja, zapišite ga, pa čak i na žid.”

(Ibn Abbas)

 BILJEŽNICA

“Znanje je plijen koji bježi, a zapisivanje ga veže.”

(Hasan el-Basri)

 BILJEŽNICA

“Može se desiti da čovjek nauči nešto tek kada to zapiše.”

(Ahmed b. Hanbel)

(Hatib el-Bagdadi)

SADRŽAJ

UVOD	5
O OBAVEZNOSTI POSTA I NEKIM MUDROSTIMA	8
O ŠERIJATSKOM ZNAČENJU POSTA	11
O NEKIM VRIJEDNOSTIMA POSTA	14
O NEKIM POSEBNOSTIMA RAMAZANA	17
O NOĆNOM NAMAZU U RAMAZANU	19
O VRIJEDNOSTI UČENJA KUR'ANA I NEKIM ADABIMA	22
O OBAVEZI RADA PO KUR'ANU	25
O PODSTICAJU NA DAREŽLJIVOST I VELIKODUŠNOST	28
O PROPISU ONOGA KO JEDE ILI PIJE IZ ZABORAVA	31
O NAREDBI DA SE SEHURI I BEREKETU U TOME	34
O ADABIMA IFTARA	37
ŠTA JE OBAVEZA POSTAČU DA NAPUSTI?	40
O PROPISANOSTI UPOTREBE MISVAKA POSTAČU	43
O UTJECAJU POVRAĆANJA NA ISPRAVNOST POSTA	47

O PROPISU INTIMNOG ODNOSA U TOKU POSTA	50
O ISPRAVNOSTI POSTA ONOME KO OSVANE KAO DŽUNUP	54
O PROPISU DODIRA SUPRUGE I POLJUPCA ZA POSTAČA	57
O PROPISU POSTA ONOGA KO JE BOLESTAN ILI PUTNIK	60
O PROPISU ŽENE KOJA JE U HAJZU ILI NIFASU	63
O BORAVKU U ITIKAFU	66
HADISI O POSLJEDNJIH DESET DANA RAMAZANA	69
O POVEĆANOM TRUDU U POSLJEDNJIH DESET DANA	69
O VRIJEDNOSTI LEJLETUL-KADRA	73
O TRAGANJU ZA LEJLETUL-KADROM	76
O VRIJEDNOSTI DOVE KRAJEM NOĆI	79
O OPISU DŽENNETA I NJEGOVIH STANOVNIKA	82
O OPISU DŽEHENNEMA I NJEGOVIH STANOVNIKA	85
O OBAVEZI TEVBE (POKAJANJA)	88
O SADEKATUL-FITRU	91
O OBREDIMA BAJRAMSKOG DANA	94
HADISI O DANIMA POSLIJE RAMAZANA	98

O VRIJEDNOSTI POSTA ŠEST DANA U ŠEVVALU	98
O USTRAJNOSTI NAKON RAMAZANA	101
O NAPAŠTANJU PROPUŠTENIH DANA U RAMAZANU	104
O ONOME KO JE UMRO, A OSTAO DUŽAN POSTITI	107
BILJEŽNICA	110
SADRŽAJ	118

